

Bréfa- og málasafn 1950

Bjarni Benediktsson – Stjórnámál – Uranríksmál – Bréf - C. J. Helgeby - Gísli Sveinsson - Helgi P. Briem - Hugh S. Cumming - Jakob Möller - Jón Stefánsson - F.R. Valdimarsson - Sigurður Hafstað - Gunnlaugur Pétursson – Stefán - Pétur Eggertz - Pétur Benediktsson - Begtrup - Magnús V. Magnússon - Pétur Eggerts - Department of State, Washington - Icelandic Legation - 1950

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórnámálamaðurinn
Askja 2-14, Örk 2

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Þf þetta vafi gert
myndi og senda P. E. til
Wash. og taka M. M. hein
Björn

Út af því að til mála hefur komið, að starfsmenn
utanríkisþjónustunnar í Washington og London, Magnús V.
Magnússon og Pétur Eggerz, verði fluttir til, og rætt hefur
verið um, að mér yrði falinn starfi í London, vil ég taka fram,
að ég myndi vilja taka að mér þennan starfa með eftirfarandi
kjörum:

1. Að ég verði skipaður sendiráðsfulltrúi (Consulor).
2. Að tekið verði fram í skipunarbréfi mínu, að mér
sé m.a. falið að vinna að viðskiptamálum í Bret-
landi og Hollandi.
3. Að laun mín verði að minnsta kosti ca. £200:0:0 á
mánuði.
4. Að utanríkisráðuneytið taki sanngjarnan þátt í þeim
kostnaði er kann að hljótaskast af því, að ég yrði með
fjölskyldu minni að búa á hóteli eða pensionatá,
þangað til ég hefði útvegað mér íbúð.

Um 1 Eins og kunnugt er hefi ég verið deildarstjóri
síðan 1946 og er því eðlilegt að mér verði veittur þessi titill.
Um það þarf ekki frekar að fjölyrða.

Um 2 Undanfarin ár hefi ég hér í ráðuneytinu starfað
mestmegnis að viðskiptamálum og síðan í september 1948 hefi ég
haft sjálfstætt með höndum þau störf, sem áður voru falin Samm-
inganefnd utanríkisviðskipta á ábyrgð þeirra ráðherra, sem með
þau mál fara.

Ég tel þessvegna eðlilegt, að það verði sérstaklega
tekið fram í skipunarbréfi mínu, að mér sé falið meðferð
viðskiptamála, enda lít ég svo á að tilgangurinn með því að
senda mig til London, sé að reyna að nota þá þekkingu, sem ég
hefi aflað mér í viðskipta- og afurðasölumálum.

Um 3 Samkvæmt þeim upplýsingum sem liggja fyrir í ráðuneytinu virðist vera nokkurn veginn ljóst, að laun starfsmanna við sendiráðið í London eru lægri en annarsstaðar, og starfsfólkinu ekki nægileg. Laun til starfsmanna sendiráðsins hafa ekki verið hækkuð síðan í nóvember '48, en á því ári fór sendiherra fram á launahækkun fyrir sig og starfsfólkið um 25%, en fékk 10% launahækkun.

Varðandi sendiherran sjálfan liggur það fyrir, að hann hefur undanfarin ár með samþykki ráðuneytisins fengið punda-lán gegn endurgreiðslu í íslenskri mynt, og auk þess liggur fyrir umsögn núverandi forsætisráðherra að hann telji, að laun sendiherra þurfi að vera £300:0:0 á mánuði. Hefur þó sendiherra frían bústað.

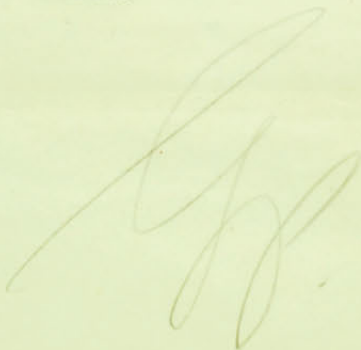
Laun sendiráðsritara eru £135:0:0 á mánuði og er mér kunnugt um, að hann kemst illa af. Hefur hann þó einungis fyrir þriggja manna fjölskyldu að sjá, en ég hefi fimm manna fjölskyldu á mínu framfæri. Þá er ég töluvert eldri starfsmaður utanríkisþjónustunnar en Pétur Eggerz og í öðrum álaumaflokki, sama launaflokki og sendifulltrúar og aðalræðismenn. Auk þess vildi ég benda á, að við sendiráðið í París starfar sendiráðsritari sem hefur £214:0:0 á mánuði og er þó einhleypur maður, og ekki mun tiltakanlega dýrara að lifa í París en í London.

Mér virðist því sanngjarnlega farið í sakirnar, þó að ég fái sömu laun og sendiráðsritarinn í París, miðað við allar aðstæður.

, Um 4 Pétur Eggerz, sendiráðsritari, hefur íbúð í London og myndi ég að sjálfsögðu yfirtaka þá íbúð, sé þess nokkur kostur. Hinsvegar hefi ég fregnir um, að leigusamningur um þessa íbúð sé þess efnis, að vafasamt ^{sa hlut} muni verða að ég muni geta gengið inn í rétt Péturs Eggerz.

Að sjálfsögðu verð ég að reyna að ganga frá húsnæðismálum mínum þannig, að ég geti strax útvegað mér samastað

fyrir mig og fjölskyldu mína, en ef svo fer að ég þyrfti
að búa ~~á~~ á hóteli ~~eða á annan hátt~~ fyrst í stað, tel
ég það eðlilegt, að ráðuneytið taki sanngjarnan þátt í
 því, enda eru fordæmi fyrir slíku.

A handwritten signature in dark ink, appearing to be 'Bj. B.', is written on the right side of the page.

Private.

Grund, Reykjavik,

Iceland,

Jan. 14th 1950.

To the Editor of the Times,

LONDON.

Dear Sir,

Negotiations have been proceeding for years between Denmark and Iceland about the return to us of our priceless MSS. in the University Library at the National Library in Copenhagen. The Danes act as beati possidentes and the negotiations have now come to a standstill. We therefore appeal to you to publish the enclosed article on these MSS. and thus give us your powerful aid.

A Bryce
During the seventies of the 19th century the Times backed us in our struggle with Denmark for independence. In your columns Viscount James, the statesman and historian, pleaded our cause.

In 1932 you did me the honour to publish my commemorative article on the Tercentenary of Gustavus the Great, King of Sweden who fell in the hour of victory Nov. 6th 1632. The inscription on his coffin is Gustavus Magnus. My article appeared in the TIMES on Nov. 6th 1932. All the leading Stockholm newspapers reproduced it, entire, in a Swedish translation.

In my enclosed article on the Icelandic MSS. in Copenhagen I endeavour to give the facts so as to enable you to judge, if our cause be just.

The Elgin marbles in the British Museum were bought from the Turks to save them from imminent destruction. The case is far otherwise with our MSS. They were the heirlooms of families, handed down as treasures from generation to generation in the scattered homesteads of Iceland. During the years 1702-1712 the great Icelandic collector of MSS., Arni Magnusson, bought, begged and borrowed several thousands of them in every part of Iceland. Their owners refused to part with their family treasure, but lent them to the eminent scholar. He never returned a borrowed MS. The result of his ten years' search was the Arna-Magnaean Collection in the University Library in Copenhagen, then the joint University of Denmark and Iceland.

I remain,

Your obedient servant,

Jon Stefansson
(late Lecturer in Icelandic)
(London University)

Marbakka, 23. júní 1950.

Herra utanríkisráðherra.

Eins og yður er kunnugt, hefir verið uppi þrálátur orðrómur hér í bænum, síðan þér komuð heim frá London af fundi utanríkisráðherra þeirra ríkja, er gengu í hernaðarbandalag í Washington hinn 4. apríl 1949, þess efnis, að á þeim fundi hafi komið fram, hvert hlutskifti Íslandi sé ætlað í þeim hernaðarsamtökum, og sé það ekki í samræmi við þann óumdeilanlega vilja íslensku þjóðarinnar, að hún mætti a.m.k. vera laus við framkvæmdir hernaðarlegs eðlis og herstöðvará friðartímum.

Nú er það a.m.k. fullvíst af opinberum fréttum og yfirlýsingum erlendis, að það er nú miklu ljósara en fyrir einu ári, hvert hlutverk hinum einstöku ríkjum er ætlað um vígbúnað og annan hernaðarundirbúning, er leiðir af aðild þeirra að Atlantshafsbandalaginu. Þá er það einnig kunnugt, að í öðrum löndum, er aðild eiga að Atlantshafsbandalagi, hafa utanríkisráðherrar, eftir heimkomuna af fundinum í London, rætt þessi mál við utanríkismálanefndir þinga sinna.

En með tilliti til þeirra yfirlýsinga, sem gefnar voru í sambandi við inngöngu Íslands í bandalagið, hefði ef til vill mátt ætla, að það ætti aldrei að koma til mála, að í hernaðaráttlun bandalagsins, sem vitanlega hefir verið undirbúin á síðasta ári, yrði gert ráð fyrir hernaðarlegum viðbúnaði á Íslandi "á friðartímum".

Hafi það hinsvegar komið í ljós á fundinum í London eða annarsstaðar, að slíkar áætlanir hafi eigi að síður verið gerðar að því er Ísland snertir, þá verð ég að líta svo á, að það sé algerlega gagnstætt þeim skilningi, sem lagður var í þýðingu bandalags-sáttmálans af Íslands hálfu, og að með því sé nýtt viðhorf skapað með tilliti til þáttöku Íslands í bandalaginu.

Eftir heimkomu yðar af fundi utanríkisráðherranefndar "Evrópuráðs" í vor, gerðuð þér þjóðinni rækilega grein fyrir árangri þess fundar í útvarpi og blöðum. Hefir mér þó ekki getað skilist að sá fundur hafi verið sérstaklega þýðingarmikill fyrir framtíð íslensku þjóðarinnar.

Eg hefi orðið þess var, að ýmsir munu hafa vænst þess, að þér teldu engu að síður ástæðu til þess að ávarpa þjóðina eftir heimkomu yðar af fundi Atlantshafsbandalagsins, því að þar voru vitanlega rædd mál, sem snerta líf og velferð þjóðarinnar, ef ekki beint, þá a.m.k. óbeint.

Orðróminum um, að fram séu komnar áætlanir og óskir um hernaðarlegan viðbúnað á Íslandi "á friðartímum", hefir á engan hátt verið mótmælt af ábyrgum aðilum, því að svigmæli í einu blaði um að andstæðingar ríkisstjórnarinnar hafi komið honum á kreik og haldi honum við, verða ekki tekin alvarlega sem mótmæli. Þótt ég vilji að sjálfsögðu engan dóm leggja á það að svo stöddu, hvaðan orðrómur þessi sé kominn, verð ég að segja, að þann grun, sem ég get ekki varið, um að sögusagnir þessar séu ekki með öllu tilefnislaugar, byggi ég fyrir mitt leyti ekki á líkum, né heldur á ummælum neinna andstæðinga ríkisstjórnarinnar, heldur beinlínis á vissum ummælum áhrifamikilla stuðningsmanna hennar, b.á.m. flokksmanna yðar sjálfs, sem ætla mætti að vissu hið sanna í málinu.

Eg tel að sögusagnir um Þjóðingarmestu mál Þjóðarinnar séu hættulegar og skaðlegar og beri nauðsyn til að kveða slíkt niður, ef enginn fótur er fyrir, en láta Þjóðina að yðrum kosti vita hið sanna, hvort sem það kann að vera geðfellt eða ekki, jafnskjótt og nokkur kostur er.

Séu slík mál hinsvegar þess eðlis, eða á því stigi, að ekki sé talið hyggilegt að kynna þau alþjóð, tel ég, að utanríkismálanefnd eigi að minnsta kosti heimtinu á að fá að vita um þau sem trúnaðarmál.

Sé orðrómur sá, sem hér hefir gengið, og ég hefi hér gert að umtalsefni, á alls engum rökum reistur, þ.e.a.s. ef engar áætlanir eða óskir hafa komið fram neinsstaðar, svo að yður sé kunnugt, um hernaðarlegan viðbúnað á Íslandi á friðartímum, vil ég, sem nefndarmaður í utanríkismálanefnd, leyfa mér að beðna þeirri áskorun til yðar, að þér birtid hið fyrsta yfirlýsingu, sem taki af öll tvímæli um þetta, en fari svo, gegn von minni, að þér treystid yður ekki til að gefa afdráttarlausu yfirlýsingu á þessa leið, verði utanríkismálanefnd kölluð saman til fundar og henni skýrt frá málavöxtum.

Virðingarfyllst,

F. R. Þóðsson

Til

utanríkismálaráðherra Bjarna Benediktssonar,

Reykjavík.

Icelandic Legation
11, Buckingham Gate
London, S.W.1.
TELEPHONE: VICTORIA 5337-8

6/8 1950

Konni vinur,
Ég komst niðlega að
því að starfsdúllga
semdrárdius, fól þeirka
þórvordotti, munu vera
hálfhílafut eða a.m.k.
mikit með Kristjáni
Eiríkssyni, lögfræting,
Sílara Áka Jallabsonar
og venulegum öðrum
alþingssönur. Kristján ~~mun~~
mun hafa komið þingst

til Landan nokkrum
simum i á og 8 mi
staddir heí metan
frk Einika hefur þó i
viku tíma.

Þy hefi þessáun legi enge
ástoda til að allá annat
en Einika sé fullkoma
ábyrgileg i starfi sínu heí,
luda reypdir hún þá
i vátuneytun og foreldra
hennar en at þó þey vert
veit sjálfstærðisfala.

Hinsvegar þarf ég ekki
at benda þér á, hvíllt

hátta gætur verð fyrir
samfara á himni sé
frilofut Rannvinda eða,
þeirra manni g. vinnu þeir
í sendirotum áfram.

Ég verð að alla að Bætur
hefi gætur á, hvata fólk
vinnu í sendirotum og
hæfðu þat mun gangast,
eins og höfum nið & hattað.

Ég leyf þessvegna fé,
enda þátt ég missi út
þat bestu fjarlegu
skarf skilku, hvat dugnað
snertu, at ráðu neyð
alþingi at flýta fólk birtu
heims hit bráttu. Í skálin
þa fann út at fá gæta
Englyst
og ábyrgileys skilku

g. kemur þá vartanlega með
ömur skilka í ratuneyptum
til gæma en fólk Anna Þorjón.
Eg vil geta þess at 'ey þútti
'adur en 'ey fó' at heiman
at Helga Kalmann myndi
vilja losna fó' New York,
Hann myndi vera heppilegur
en fólk Anna, af fó' at
þeim er gamal kunning
því.

Met bestu kveðju
tú þin g. Kalmann

þinn einst.

Guundagur.

1948

Icecelandic Legation
11, Buckingham Gate
London, S.W.1.

TELEPHONE: VICTORIA 8337-8

Kori vauur. $\frac{1}{8} 50$
Ég sendi hér með 1 útgáfu
af skírtele frá "Standings
Group" sem veldur vor
á fundi í dag með full-
trúnum frá Washington
og aðal hershöftunum Brita
Þetta plagg er algert
krímsmál og ég tel
hættu að gagni þat

i þeim skáp væru -
heftir, þar eru
þann fullnægjandi hvergi
þeir geymslu- og skrif-
leir selteira.

Allt sem fram fór
á fundinum vóð var
vartandi þessa skjalna
og hefi þeir mættu engum
tíma til þess, að gæta
þeir skil nu þor
sem velur ~~er~~ af
þara og er var á
koma af fundinum
Með bestu kveðingum
þinn einst. / G.

2 -

Þriðjudaginn 24. janúar 1950 kom sendiherra Dana, frú Begtrup, á skrifstofu mín samkvæmt beiðni sinni. Erindi hennar var í framhaldi af samtali okkar á gamlársdag 1949. Þá hafði hún undanfarið hreyft því við forsætisráðherra og skrifstofustjóra, að dönsk stjórnvöld vildu nú ljúka samningunum, sem leiddu af skilnaði Íslands og Danmerkur.

Af þessum sökum átti ég þá tal við frúna og benti henni á, að á meðan handritamálið væri í rannsókn í Danmörku og Grænlandsmálið hér á landi væri óskynsamlegt að reyna að ljúka þessum samningum. Ákaflega ólíklegt væri, að á þessu stigi yrði hægt að gera það, án þess að til misklíðar á milli stjórna koma. Misklíðar, sem ef til vill og sennilega væri hægt að forðast, ef málunum væri enn slegið á frest, þangað til betur sæist hvað yrði um framhald þessara tveggja mála, sem líklegust væru til deiluefnis, það er að segja handritamálsins og Grænlandsmálsins.

Frúin lofaði að koma sjónarmiðum mínum á framfæri.

Nú sagðist hún hafa skrifað um þetta samtál skýrslu og hefði hún verið lögð fyrir rétt dönsk stjórnvöld þ.á.m. þingnefnd. En vegna þeirra umræðna, sem um þetta hefðu orðið í Danmörku, hefði Bruun, fyrrverandi sendiherra hér, skrifað sér og óskað eftir álitinu sínu um það, sem þar hefði fram komið. Menn hefðu að vísu verið ásáttir um að ýta ekki á heildarsamninga milli landanna, úr því að Íslendingum þætti það óráðlegt á þessu stigi. Hinsvegar hefði komið fram sú skoðun, að rétt

væri að Danir lyki nú þegar samskonar ráðstöfunum og Íslendingar hefðu þegar gert einhliða hjá sér. Taldi frúin til þess ákvæðin um jafnrétti, en enn fremur talaði hún um í því sambandi endurgreiðslu á socialle udgifter, verzlunar- og siglingasamning og þau atriði varðandi forngripasöfn, sem til umræðu höfðu komið. Virtist henni ekki vera ljóst til hlítar, að þessi atriði verða ekki ákveðin einhliða, en gat þess þó um siglinga- og verzlunarsamninginn, að frumdrög hans hefðu verið send hingað frá dönsku stjórninni, en svar ekki borizt.

Hún kvaðst ekki bera þetta formlega undir mig heldur meira að heyra álit mitt á þessu og þá sérstaklega hver viðbrigði pressunnar mundu verða.

Ég sagði, að í fljótu bragði sýndist mér Íslendingar ekki geta haft á móti því, að Danir gerðu samskonar ráðstafanir hjá sér og Íslendingar hefðu þegar gert hér. Hins vegar gæti ég auðvitað ekkert sagt um, hvernig blöð hér mundu taka slíku. Sjálf sagði frúin, að tónninn hér væri voldsommere en í Danmörku og gæti þessvegna vakið miskilning þar.

Ég lofaði að hugsa um málið og sagðist sennilega mundu bera mig saman við þá, sem sérstaklega hefðu að þessu starfað áður og nefndi þar til einkum Stefán Jóh. Stefánsson og Eysteín Jónsson, og lofaði henni að öðru leyti skjótum svörum.

Icecelandic Legation
17, Buckingham Gate
London, S.W.1.

TELEPHONE: VICTORIA 8337-8

14. Okt. 1950

Godi útlámsráðgjafi,

Skipshátturinn
Agnar hl. myndi mér
daginn sem ég fór
Dinskyndi til Moskva
um sundirni Falaars
þar og í gar höfðu
vot þur þetta hlöð
sonaklausur um
votni, sbr. sbr. hjá
lagða úrskipu úr

The Times. Ge' þau hli-
ðlunni, og verði sam-
þemulag um, að
Moksa heyrir með
íslenskt sendisvið í
höfuðlangi á Mordurbrú-
num dreg ég ekki að
skýra þeirra að ég er
smíðgjafi sum að
verða einnig sendi-
þerra í Moksari: -

Þessumleg áskóta m.a.
útríðni, sem ég físk
þá Ára Þrelsum, a sumum
þíma, þegar þeir ver-
ndu að þessum reitum

Því fjölmennar (60-70
manns) örfra tveggja
brestra skólanna
í Íslandi á næsta
sumri. Þú þarf nauð-
synlega að gefa eudam-
lega snar- og ef vona
jafnvel mjög fjö-
lega. Ef reyri einu
að fá skulning þús-
málarið þessa við
þessa góða miðþrá.
Þessu þessu
því einu þessu
Þessu þessu

100

Ice Landic Legation

17, Buckingham Gate

London, S.W.1.

TELEPHONE: VICTORIA 8337-8

3. apríl 1950

Góði Mannfræðingur,
Þú tek mér þessa
í hönd af þri. ad num
er ad ræða persónulegt
mál, en ad þessu sinni
ungþriðir þeirku þóttu.
Líður, sem þer segir
vilt þú allar íslensku
Stofnshúður, sem með
mér hafa ummið í utan
ríkis þjómskumi, sí-

sláttuga í ephóstsíðu,
en sammar er henni
heldur eðki ephóstsíðu
veimmar sammarar
í framkomu.

Við vitum nú að
í ráði er að fróken
Helga Katman komi
hingað, semiliga ná-
legs árambúnað, en
það er óhárikjamales
ur aðlöngur tilríku
að vera komið heim
þyri fol. Þegar hún
heir nú slátt síð í
Marríkisþórustunni
- sem er hyggja þó að
þenni sé lýsna annar

non. - Það er heldur
ekki um að sáða meina
d'innogio með stærð
hér, en engu að síður,
þá er þú að svo sé,
Látið að þú þessi
gefið megar þessara
- samant þess. Þessara
til elgærs 21. ágúst 1875.
til þess að gæla þess
er sér stór í annara
þjómsku, meina, það
þú um miðjan des.
af ekki kemur sam-
þykki ráðgjafans
það að þú þess meina
til stafa þess, ekki
sáða en þú miðjan

~~alt. alt. skomandi~~

Þú hefur þig um að
lata smíð þella þonna
á þinnar áskrifla
flöt. Veit að ávinnu
mátturinn er ekki
í þunngul um þessar
skilur þessu, en þú
svo að afþjót þessu
að veita þessu þessu
þúgg ég að ég geti

þessu á unga skilku
á þessu þessu þessu
skartu, þessu þessu
þessu þessu, þessu þessu
þessu þessu, þessu þessu
þessu þessu þessu

Þessu þessu
þessu þessu
þessu þessu

Icelandic Legation
11. Buckingham Gate
London, S.W.1.

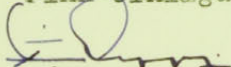
TELEPHONE: VICTORIA 8337-8

15. mars 1950.

Kæri Bjarni,

Fakka þér kærlega fyrir að hafa
hlutast til um að ég fengi leið-
réttingu mála minna.

Þinn einlægur

Pétur Eggerz

Hr. utanríkisráðherra,

Bjarni Benediktsson.

ICELANDIC LEGATION.

17 BUCKINGHAM GATE
LONDON S.W. 1

TELEPHONE: VICTORIA 5337-8

28. ágúst 1950.

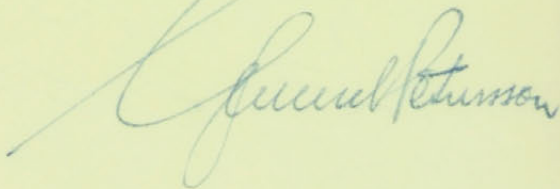
Góði vinur,

Ég vona að þú hafir fengið með
skilum tvær vindsængur og fjóra flibba, sem ég
sendi þér í stjórnarpósti með Hans Andersen.
Sex flibba, sem vantar, mun ég senda heim í
stjórnarpósti strax og þeir verða tilbúnir.

Vindsængurnar kostuðu £6:17:0d,
og flibbarnir 6sh.4d.

Með bestu kveðjum.

Þinn einlægur,

Herra utanríkisráðherra

Bjarni Benediktsson,

Reykjavík.

Tel. : UPLands

TRELAWNE PRIVATE HOTEL

30 RUSSELL HILL

PURLEY

SURREY

Kæri Bjarni,

Nú dregur nær þáttaskiftum þegar

Gunnlaugur kemur 4/7.

Eins og mannelegt er snýst hugurinn

nokkur um hvernig afkoman verði í

hinni nýju vist.

Ég spurði þig um það hér í London að

hver launin yrðu vestra og skildist

mér þú ráðgera að mér yrði greitt

það sama og Magnúsi Vigni, en bentir

mér á að ræða málið við Agnar skrif-

stofustjóra. Þetta hef ég gert. Agnar

kvaðs hafa gengið út frá sömu launum

og Magnús hefði, en var þó ekki við-

búinn að fullyrða neitt að svo stöddu.

Hr. utr. Bjarni Benediktsson.

TRELAWNE PRIVATE HOTEL

30 RUSSELL HILL

PURLEY

SURREY

2.

Mér þatti auðvitað afarvænt um ef þetta mætti ákveða áður en ég fer vestur, svo ég þurfi ekki að byrja með að fara að beina huganum að launakjörum. Nýja starf- né hafa áhiggjur af því nú.

Annað atriði er það, að í nýkominni skýrslu segir Agnar skrifstofustjóri að brátt verði tekin ákvörðun um það hvort unnt sé að veita Pétri Eggerz sumarfrí.

Annaðhvort er hér um miskilning að ræða, eða aðstæður hafa breist síðan við tölu- uðum saman hér, því þá spurði ég þig ein- mitt sérstaklega að því hvort ég mundi fá sumarfrí og skildist mér það ákveðið.

Ef hinsvegar nauðsyn krefur mun ég bæði nú sem endranær verða við þeim fyrirmælum sem hið háa ráðuneyti kann fyrir mig að

Tel. : UPLands

TRELAWNE PRIVATE HOTEL

30 RUSSELL HILL

PURLEY

SURREY

3.

leggjá.

Ef hinsvegar þetta er ekki bráðnauðsynlegt þá vildimég meða benda á að ég á inni meira sumarfrí en fyrir árið 1950.

1948 fór ég í ýms ferðalög fyrir ríkisstjórnina og hafði því ekki tíma til að taka fullt frí.

1949 kallaði ráðuneytið mig heim úr nýbyrjuðu frí til þess að fullnægja ósk herra Þjóðhöfðingjans um að ég yrði honum handgenginn og til aðstoðar í veikindadvöl hans hér.

Eftir brottför hans hafði ég hugsað mér nokkuð frí, en þá féll sendiherra í valinn og tók 2ja mánaða frí.

Ég náði samt að skreppa

TRELAWNE PRIVATE HOTEL

30 RUSSELL HILL

PURLEY

SURREY

4.

heim í nokkra daga í haustríningunum.
1950 springur maginn í Eiríki og enn á
ny fellur sendiherra í valinn og langa
tíð dvalið við rúmið.

Allir aðrir hér að undanskildum Eiríki
hafa fengið sitt reglulega mánaðarfrí.
Þannig hef ég safnað nokkurri innistæðu
í fríum.

Mér þætti því vænt um að fá nú frí, en mun
sem fyr segir ekki skorast undan ef ekki
er talið unt að veita mér það og legg máli
undir úrskurð þinn.

Að lokum þökkum við hjónin innilega
ánægjulega samveru með ykkur hjónum hér.
Sólveig dóttir mín biður mig að skila
þakklæti til Sigríðar konu þinnar fyrir
gjöfina. Þinn einlægur

26/6.50

Ólafur

Avskrift.

Island omtalt i "Trud"

Moskva, 9. desember 1950.

Nr. 798.

Det Kgl. Utenriksdepartement,

"Trud" for 8.ds. har en artikkel om fredsbevegelsen på Island. Et møte av sentralkomiteen for Islands sosialistparti mottok nylig en rapport fra formannen i fredskomiteen, Anderson, om resultatene av Warzava-kongressen. Han opplyste blandt annet at 5000 mennesker på Island nå har skrevet under "Stockholms-appellen". Sosialistpartiets sentralkomite oppfordret arbeiderne til å forsterke kampen mot krigshisserne, sier "Trud".

Artikkelen omtaler videre en kvinnelig fredskomites arbeid og en utstilling arrangert av "Islands Sovjetrussisk Samband", som ble åpnet i Reykjavik den 28. november.

(C.J. Helgeby)

Torgeir Anderssen-Pysst
Norges minister

23.12.50

Reykjavik

DEPARTMENT OF STATE
WASHINGTON

November 17, 1950

My dear Bjarni:

I received your very nice letter of October 17 and appreciate your thoughtfulness in writing me. I too am sorry that our paths did not cross during your brief visit here but as Thor Thors undoubtedly told you I was then packing for Moscow. Since then, in fact just a few days before sailing for Europe, I was told that I was to be kept on for another two months or so here in the Department of State working on certain aspects of the North Atlantic Treaty organization. Needless to say, both Winifred and I welcome the opportunity to have this further time with our families.

I have delayed answering your letter while our Russian experts looked into the matter of the reference which Lenin is supposed to have made to the military importance of Iceland. I am sorry to have to report negative results but to show you how exhaustively our people went into the matter, I am quoting the following paragraphs from a memorandum prepared for me:

"I inquired first with the Eastern European Research Section of the Department and discovered that one of the analysts there had already devoted considerable time to this problem. As the result of a request from another source he had spent several weeks searching through research materials and in particular through Lenin's writings and the reports of the Comintern's meetings in the early 1920's. Despite this extensive effort he was able to find nothing. He added, however, that all of the 1920 and part of the 1921 Comintern meeting records are

His Excellency
Bjarni Benediktsson,
Minister of Foreign Affairs,
Reykjavik, Iceland.

not available in Washington and therefore could not be checked. The 1920 records are available only at Stanford University Library in manuscript and the rest of the 1921 records are not known to exist in the United States.

"Following this matter further I then checked with the Slavic Reference Section of the Library of Congress. The Director of this Section, Mr. Doroch, informed me that he had also made an earlier extensive search for this reference at the request of the Icelandic Legation. He, too, had been unable to find any such quotation. He had apparently checked the same sources mentioned above and indicated his personal belief that if Lenin had made any reference to Iceland that reference did not in any event appear in published form. He suggested the possibility that the quotation had occurred in an unpublished letter from Lenin's extensive correspondence."

As you must well know, Iceland and my Icelandic friends are constantly in my thoughts and I look forward to seeing you again.

With very kindest regards to you and to your wife.

Ever your friend,

Hugh S. Cumming, Jr.

Redegjørelse i Stortinget lørdag 2 desember 1950.

Den 22 september ga jeg en oversikt over de forhandlinger som da pågikk i Atlanterhavspaktens råd. Arbeidet med de problemene jeg da redegjorde for, fortsetter i andre av Atlanterhavspaktens organer, uten at det i dag foreligger endelige resultater. Jeg lar derfor de spørsmålene ligge og håper å få anledning til å komme tilbake til den når Stortinget trer sammen igjen over nyttår.

Det arbeid vi har deltatt i innenfor den europeiske økonomiske samarbeidsorganisasjonen og i Europarådet vil det bli gitt melding om og redegjort for senere. Det vil også som vanlig bli lagt frem melding om vår deltaking i Generalforsamlingen i de Forente Nasjoner.

Jeg skal i dag nøye meg med ganske kort å gjøre rede for dagens internasjonale situasjon, slik den er dominert av utviklingen i og omkring Korea, og for drøftingene innenfor de Forente Nasjoner av Korea-spørsmålet og av forslaget om å styrke de Forente Nasjoner som organ til å avverge aggresjon og til å trygge freden.

+ + +

Siden angrepet på Sør-Korea satte inn 25 juni har den internasjonale situasjon vært mer kritisk enn noengang tidligere siden den annen verdenskrig sluttet. For første gang siden 1945 sto vi overfor ikke bare propagandakrig eller geriljavirksomhet. Vi sto overfor et uprovosert angrep med store militære styrker, overfor en virkelig krig. Denne krigen var riktignok lokalt begrenset, men vi hadde ingen absolutt sikkerhet for at den ville fortsette å være det.

I denne farlige situasjon måtte de demokratiske land stille seg to oppgaver. Den første var å slå angrepet tilbake ved en kollektiv aksjon. Den andre var å hindre at krigen i Korea spredte seg til hele det fjerne Østen og derfra til resten av verden.

I løpet av oktober så det ut som om det i alt vesentlig hadde lyktes å løse den første oppgaven, og det ga håp om at det skulle bli mulig å gjenopprette freden i Korea. I de siste ukene og dagene har den kinesiske intervensjonen skapt en ny og enda alvorligere situasjon.

Vi må ha lov til å tro at ingen stormakt med vitende og vilje ønsker å slippe løs en verdenskiig nå. Men ingen kan lukke øynene for at China spiller et høyt og farlig spill. Og det er mer enn foruroligende at Sovjet-Sanveldet forsværer, og moralsk og politisk støtter denne Chinas farlige linje, som det fra første stund støttet det nord-koreanske angrepet. Denne situasjonen stiller de største krav til de demokratiske land. De må vise en fasthet som gjør det klart at de ikke vil la seg tvinge av trusler, men samtidig må de gjennom hele sin opptreden vise verden at de ønsker samarbeid med de asiatiske land, og at de vil respektere disse lands rett til selv å velge sin styreform.

Krigen i Korea har dannet bakgrunnen for alle forhandlinger om de politiske hovedspørsmålene på de Forente Nasjoners fente generalforsamling, som kon sarnen i New York den 19 september. Korea-krigen hadde i løpet av sommermånedene utløst svære nye forsvarstiltak i en rekke land. Santidig hadde Sikkerhetsrådets energiske opptreden på en helt annen måte enn tidligere bragt de Forente Nasjoner inn i sentrum for internasjonal politikk. Innstillingen hos de fleste delegerte, da vi møttes i New York, var sikkert at Generalforsamlingen denne gangen sto overfor viktigere

oppgaver enn under noen tidligere samling. Det gjaldt å gjøre slike vedtak at intet av det som var vunnet ved Sikkerhetsrådets holdning overfor Korea-angrepet, gikk tapt. Og det måtte trekkes opp slike retningslinjer for de Forente Nasjoners videre virke, at det ble klart for alle at, dersom vi skulle bli stillet overfor nye angrep, ville organisasjonens medlemmer i fellesskap ta opp kampen på samme måte som det var gjort i Korea.

Den første saken som ble stillet på den politiske komitéens dagsorden, var derfor naturlig nok Korea. Den militære utviklingen på krigsskueplassen syntes på det tidspunktet å gjøre det tvingende nødvendig at Generalforsamlingen, så snart som mulig og så klart som mulig, presiserte retningslinjene for de Forente Nasjoners videre politikk i Korea. Den 15 september fant den dristige landgangsoperasjonen ved Inchon sted, som med ett slag vendte hele utviklingen av krigsoperasjonene. I den første uken av oktober nærmet F.N.-styrkene seg den 38.breddegrad, som før angrepet den 25 juni hadde dannet grensen mellom Nord- og Sør-Korea.

Den resolusjonen som ble vedtatt av Generalforsamlingen med 52 mot 5 stemmer den 7 oktober, og som Norge var en av forslagsstillerne til, bekreftet påny det som hadde vært målet for F.N.s politikk i alle de 3 årene Korea-saken hadde stått på Generalforsamlingens dagsorden; et samlet, uavhengig Korea med en regjering valgt på demokratisk grunnlag under betryggende internasjonal kontroll. Når det ikke hadde lyktes å gjennomføre dette målet tidligere, skyldtes det, som alle vet, at myndighetene i Nord-Korea ikke ville slippe F.N.s kommisjon inn, og nektet å ha noe med den å gjøre.

Generalforsamlingens resolusjon av 7 oktober fastslo at alle nødvendige skritt måtte bli tatt for å sikre at det ble

skapt stabile, ordnede forhold i hele Korea. Det ble henstillet til alle grupper av det koreanske folk, både i nord og syd, å samarbeide med de Forente Nasjoners organer for å gjenopprette freden og for å få gjennomført frie valg som grunnlag for en felles regjeringsmakt for hele landet. Det ble fastslått i vedtaket at dette var det eneste formål med F.N.-styrkenes nærvær i Korea, og at ingen av dem skulle bli i noen del av landet lenger enn det var nødvendig for å gjennomføre disse målene.

I det samme vedtaket ble det opprettet en ny kommisjon for Korea under de Forente Nasjoner, som skulle hjelpe til, dels med å gjennomføre F.N.s politiske mål i landet, dels med å gjenreise det krigen hadde lagt øde. I vedtaket ble alle medlemsstatenes felles ansvar for løsningen av de svære økonomiske, sosiale og humanitære problemene som ville melde seg, sterkt understreket.

Da de Forente Nasjoners styrker nærmet seg den 38. breddegrad i begynnelsen av oktober, hadde mange håpet at det ville lykkes å få bragt krigsoperasjonene til avslutning uten videre blodsutgytelse. Det måtte nå være klart for de nord-koreanske myndigheter, at de ikke lenger hadde noen skygge av mulighet for å motstå den samlede vekt av de Forente Nasjoners militære innsats. Den 1. oktober rettet derfor F.N.s overkommando en henstilling til de nord-koreanske troppene om å nedlegge våpnene. Nord-Koreas militærledelse valgte imidlertid først å ignorere, senere blankt å avvise dette ultimatum, og de Forente Nasjoners overkommando besluttet derfor å fortsette operasjonene til den militære trusel fra Nord-Koreas hær var fjernet.

Under debattene på Generalforsamlingen hevdet Sovjet-Samveldet og Östblokken, med argumenter som vi kjenner fra den avisen her i landet som ikke har noen annen oppgave enn å drive

propaganda for Sovjet-regjeringens politikk, at Korea-krigen i virkeligheten var en amerikansk intervensjon med imperialistiske formål. De la frem en resolusjon som bl.a. gikk ut på at alle utenlandske styrker skulle trekkes ut av Korea, og at det skulle etableres en interimregjering med lik representasjon fra nord og syd. Dette resolusjonsforslaget var selvfølgelig umulig å godta for alle andre enn de fem østblokk-landene.

De økonomiske og sosiale problemene i forbindelse med Koreas gjenreising spilte en fremtredende rolle i debatten både i den politiske komité og i Generalforsamlingens plenum. Den amerikanske utenriksminister tok alt under åpningsdebatten til orde for

at forsvarskampen mot aggresjonen måtte bli etterfulgt av et storstilt internasjonalt felles program for hjelp til gjenreising av Korea. Denne tanken ga jeg på Norges vegne straks min tilslutning til. I den resolusjonen som ble vedtatt, bl.a. etter forslag av Norge, ble da også det Økonomiske og Sosiale Råd oppfordret til straks å gå i gang med å utarbeide planer både for øyeblikkelig nødhjelp og et program for hjelp til Koreas økonomiske og sosiale gjenreising på lenger sikt.

I denne aksjonen må Norge ta sin forholdsmessige del, og regjeringen vil forelegge de nødvendige forslag for Stortinget så snart omfanget av hjelpen og fordelingen av den er fastsatt av Generalforsamlingen.

Muligheten for å gjennomføre et nødhjelps- og gjenoppbyggingsprogram i Korea i løpet av en rimelig tid, vil avhenge dels av om det lykkes å bringe krigsoperasjonene til en snarlig avslutning, dels av om det blir mulig å skape indre politisk stabilitet i landet - to ting som henger nær sammen med hverandre.

De kinesiske troppenes offensiv på den nord-koreanske

krigsskueplassen har bragt inn et nytt og uhyggelig usikkerhetsmoment når det gjelder de videre krigsoperasjoner. Da det ble klart i begynnelsen av denne måneden at kinesiske styrker tok del i kampen i Korea, håpet vi at den kinesiske regjering ville innstrenke seg til å søke å sikre seg kontrollen over grenseområdet til Mansjuria. Dette er for tiden Chinas viktigste industrielle provins, og en stor del av industrien får elektrisk kraft fra begge sider av grenseelven Yalu. Det later til å være på det rene at China var engstelig på dette punkt, til tross for

... de høytidelige og gjentatte forsikringer fra de Forente Nasjoner og fra De Forente Staters regjering om at Chinas interesser i dette område ville bli respektert.

Det ser imidlertid nå ut til at kineserne har videre hensikter med sin offensiv. Den kinesiske regjering synes å ta det standpunkt at den ikke vil forhandle før den har vist sin styrke og skapt en helt ny situasjon i Korea, og dette synes også å prege den holdning som dens delegasjon til de Forente Nasjoner inntar. De Forente Nasjoner vil sikkert ikke, likegyldig hva som skjer på frontene i Korea i den nærmeste tid, la seg skremme til å kapitulere overfor en angriper. De 52 medlemslandene som står bak Generalforsamlingens Korea-vedtak, må holde sammen i forsvaret mot den væpnede aggresjon som aksjonsmiddel i forholdet mellom statene. På den annen side vil organisasjonen ikke la seg provosere til uoverveide handlinger, men fortsatt gjøre alt som gjøres, ^{kan} for å holde forhandlingsveien åpen så lenge som det overhodet er mulig. Det er den kinesiske regjeringens holdning som for øyeblikket hindrer at forhandlinger kan komme i gang om en fredelig løsning. Vi nå håpe på at når det har lykket F.N.-styrkene å stabilisere en ny frontlinje i Nord-Korea, vil China endre sin holdning og sette seg til forhandlingsbordet.

Arbeidet med å skape politisk stabilitet i Korea og opprettelsen av en felles demokratisk regjeringsnakt for hele landet, vil under enhver omstendighet møte store vansker. Det er klart at fem års total tvedeling, etterfulgt av svære krigsoperasjoner, hvor to deler av folket har deltatt på hver sin side, har etterlatt dype sår og ikke gir noen god bakgrunn for en harmonisk demokratisk utvikling. En slik utvikling ville i alle tilfelle ha krevd lang tid i et land som har stått under fremmed kolonistyre de siste mannsaldrene før 1945, og derfor ingen tradisjon har for demokratisk selvstyre. Også på dette område burde inidlertid de Forente Nasjones fortsatte tilsyn være den beste garanti for at det som kan gjøres, blir gjort. Organisasjonen må gjøre sin innflytelse gjeldende for at det blir vist humanitet overfor dem som er beseiret i krigen, og den har ikke noe som helst ønske om å påtvinge det koreanske folk et styre som det ikke selv ønsker. Den interimskomiteén i New York som har arbeidet som en forløper for F.N.-kommisjonen som nå er trådt sammen i Seoul, har gitt ordre om at den sør-koreanske regjeringens styre ikke må utstrekkes til Nord-Korea, hvor F.N.s overkommando inntil videre har ansvaret for siviladministrasjonen. Beslutningen er truffet for at alle deler av det koreanske folk skal ha adgang til på demokratisk grunnlag å utøve sin innflytelse på sammensetningen av og det konstitusjonelle grunnlag for Koreas fremtidige regjering.

+ + +

Den annen store hovedsak som Generalforsamlingen ferdigbehandlet i oktober, ble satt på dagsordenen under titelen "Felles aksjon for freden", og tar sikte på å gjøre de Forente Nasjones organisasjon mer effektiv som fredsvokter i verden ved å gi Generalforsamlingen en mer fremskutt rolle. Vedtaket om dette vil kanskje vise seg å bli et avgjørende vendepunkt i F.N.s historie.

På San Fransisco-konferansen i 1945 ble, som alle vil vite, pakten utarbeidet på en slik måte at Sikkerhetsrådet, hvor de fem stormaktene China, De Forente Stater, Frankrike, Sovjet-Sanveldet og Storbritannia er permanente medlemmer, fikk hovedansvaret når det gjaldt å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet. Innenfor Sikkerhetsrådet kreves det i alle viktige vedtak enstemmighet blant de faste medlemmene. Hver av den har med andre ord adgang til å nedlegge et veto som automatisk gjør ethvert vedtak ugyldig, uansett hvilket flertall det ellers har bak seg.

Forutsetningen var dengang at Sikkerhetsrådet ved avtaler med medlemsstatene skulle få egne militære styrker til sin rådighet, og det fikk myndighet til å gripe inn med makt, når freden var truet eller brutt. Dets vedtak i slike saker er bindende for alle medlemsstater, enten de er enig i den eller ikke.

Når Sikkerhetsrådet i 1945 fikk en så dominerende stilling som organ for bevaring av freden, var det fordi man bygde på den forutsetning at det samholdet som hadde ført stormaktene seierrike gjennom den annen verdenskrig, i noen utstrekning ville bli bevart også i tiden etter krigen. Ikke minst trodde en at de alliertes felles interesse av å hindre at de tidligere fiendemaktene påny ble en trusel mot dem, ville føre den sammen også i fredstid.

Det kom ikke til å gå slik. Splittelsen mellom stormaktene, eller rettere sagt kløften mellom de kommunistiske statene på den ene siden og demokratiene på den andre siden, er tvert imot blitt dypere og dypere. Sikkerhetsrådets arbeid med nedrusting og kontroll med atomenergien er stoppet helt opp. I de fleste viktige politiske saker er dets arbeid blitt lammet gjennom vetoet som Sovjet-Sanveldet nå har brukt omkring halvhundre ganger. En rekke

land har nåttet ta konsekvensen av denne situasjonen ved å gå til kollektive sikkerhetstiltak, i samsvar med pakten for de Forente Nasjoner, men utenfor rammen av F.N.s organisasjon. Selv har vi gjort det ved å slutte oss til Atlanterhavspakten.

Korea-krigen viste at faren for angrepskrig i høyeste grad er reell i verden idag. Den viste samtidig at F.N. under visse omstendigheter kunne være i stand til å møte et angrep på en effektiv måte. Ingen kunne imidlertid være blind for at Sikkerhetsrådets vedtak i juni i år om å vise tilbake angrepet på Sør-Korea, var blitt til i en ekstraordinær situasjon. Et av de faste medlemmene, Sovjet-Samveldet, var på det tidspunkt fraværende og av den grund avskåret fra å bruke sitt veto. Etter den holdning Sovjet-Samveldet har inntatt overfor Korea-krigen, kan en imidlertid vanskelig tenke seg at Sikkerhetsrådet ville vært i stand til å treffe gyldig vedtak om kollektiv aksjon mot angrepet, hvis Sovjet hadde vært til stede. Det var også forskjellige andre i og for seg tilfeldige, og gunstige, omstendigheter som gjorde det mulig for F.N. å gripe inn tilstrekkelig raskt i Korea: det forhold at F.N. hadde en kommisjon på stedet som straks kunne sende pålitelige opplysninger om det som skjedde, og den omstendighet at De Forente Stater ikke så langt fra krigsskueplassen hadde for hånden sine okkupasjonstropper i Japan. Skulle et nytt angrep finne sted i frentiden, kunne en ikke være sikker på at de samme gunstige omstendigheter ville foreligge.

Det problem Generalforsamlingen sto overfor, var derfor dette: På den ene siden visste en at truselen om angrepskrig var en reell trusel. På den andre siden var en klar over at Sikkerhetsrådet i de fleste slike situasjoner etter all sannsynlighet ville stå naktesløst. Spørsmålet var derfor om en skulle avfinne seg med muligheten av nye angrep, vel vitende at Sikkerhetsrådet sannsynligvis ikke kunne gjøre noe ved det. For alle som har ærlig

tro på de Forente Nasjoner og vilje til å styrke organisasjonen som fredsorgan, måtte en slik holdning forby seg selv. Den tanken meldte seg derfor naturlig at Generalforsamlingen måtte tre til der hvor en måtte regne med at Sikkerhetsrådet ville stå hjelpesløst.

Den styrking av Generalforsamlingen som en gikk til med vedtaket om "Felles aksjon for freden", var det også grunnlag for i de Forente Nasjoners pakt. For selv om Pakten ga Sikkerhetsrådet hovedansvaret når det gjelder tiltak til å opprettholde fred og sikkerhet, ga den også Generalforsamlingen et ansvar på dette området. Det Generalforsamlingen ikke kan, er å gjøre vedtak som rettslig sett binder medlemsstatene. Men den har en alminnelig adgang til å gi anbefalinger - rekommandasjoner - i alle saker som faller innenfor Paktens område. I virkeligheten var det heller ikke noe annet Sikkerhetsrådet hadde gjort under Korea-krigen, enn å rette visse rekommandasjoner til medlemsstatene. Men erfaringen derfra har vist at en slik henstilling fra de Forente Nasjoner, støttet av en overveldende verdensopinion, i mange situasjoner kan ha like stor makt i seg som et rettslig bindende vedtak. I Generalforsamlingen er alle medlemsstatene representert, og de resolusjonene som blir vedtatt der med to tredjedels flertall, er i det store og hele det beste speilbilde en kan få av verdensopinionens mening.

Vedtaket om "Felles aksjon for freden" fratrar ikke Sikkerhetsrådet noe av dets myndighet i henhold til Pakten. Det vedtaket fastslår, er at i situasjoner hvor Sikkerhetsrådet på grunn av enstemmighetsreglen ikke kan eller ikke vil utøve sine funksjoner i henhold til Pakten, må Generalforsamlingen falle tilbake på den myndighet Pakten holder i reserve for den. I korthet går vedtaket ut på at når enstemmighetsreglen larmer Sikkerhetsrådet i en situasjon hvor freden er truet eller brutt, skal Generalforsamlingen kunne kalles sammen på 24 timers varsel. Videre blir det rettet en

henstilling til medlemsstatene og til enhver tid å opprettholde, hver på sitt statsonråde, militære styrker som er slik trent og organisert, at de på kort varsel kan stilles til rådighet for de Forente Nasjoner. Noen juridisk forpliktelse til å holde slike styrker har ingen medlemsstat inngått ved dette vedtaket, men en har sluttet seg til den grunntanken som det bygger på. Det nå være innlysende, at skulle det i frentiden bli tale om en liknende aksjon fra de Forente Nasjoners side, som den vi har sett i Korea, ville det være ganske urimelig om et enkelt land skulle bære en så uforholdsmessig stor del av byrden som De Forente Stater har gjort og gjør det i Korea.

I likhet med hva som er gjort i Sverige, nå også vårt land ta opp spørsmålet om hvordan vi kan være med å gjøre denne del av de Forente Nasjoners vedtak til virkelighet.

I henhold til vedtaket om "Felles aksjon for freden" er det videre opprettet en stående observasjonskommisjon, som når som helst kan dra til et truet eller angrepet område, med sikte på å gi de Forente Nasjoner pålitelige opplysninger om den faktiske situasjon, på samme måten som Korea-kommisjonen, og det er oppnevnt en spesiell komité som innen neste Generalforsamling skal studere nærmere og gi rapport til F.N. om hvilke tiltak som det i samsvar med vedtaket kunne bli tale om fra organisasjonens side.

Under debatten ble det fra flere hold, også utenfor Öst-blokken, reist tvil om forholdet til Pakten når det gjaldt enkelte punkter i resolusjonsutkastet. I det endelige vedtaket ble det tatt hensyn til forskjellige av disse innvendingene, og jeg tror en kan si at tvilsmålene ble fjernet på en tilfredsstillende måte ved den avklaring som diskusjonen bragte. Det synspunktet jeg selv ga uttrykk for i dette spørsmålet, var rett og slett det at Paktens bestemmelser nå tolkes i lys av den kjennsgjering at

fornålet med Pakten og med de Forente Nasjoners hele eksistens fremfor alt er å bevare freden i verden. Skulle en akseptere en forståelse av Pakten som nødvendigvis medfører at F.N. står maktesløst overfor trusler mot eller brudd på freden, ville Paktens bestemmelser tape sin mening. Det beste bevis for at Generalforsamlingen følte at den sto på trygg grunn med dette vedtaket, ikke bare politisk og moralsk, men også rettslig, ligger i den tilslutning resolusjonen fikk. Den ble vedtatt med 52 mot 5 stemmer, mens to land avholdt seg fra å stemme.

Det er verd å legge merke til stemmetallene for begge de to hovedresolusjonene Generalforsamlingen har vedtatt i tilknytning til Korea-krigen. De eneste som har stemt inot, er de 5 østblokk-statene. Med i flertallet er ikke bare alle demokratiene i Europa som er medlemmer av F.N., enten de er med i Atlanterhavspakten eller, som Sverige, er alliansefrie, men også Jugoslavia. Dessuten hører alle statene i den nye verden med til flertallet, alle landene i det Britiske Samveldet og de nye selvstendige landene i Asia og Afrika, India og Indonesia alene unntatt.

+ + +

I samband med vedtaket om felles aksjon for freden, ble det også rettet en henstilling til stormaktene om å komme sammen til forhandlinger påny med sikte på å utjevne de grunnleggende motsetningene som idag hindrer arbeidet i de Forente Nasjoner, og det ble rettet en henstilling til Sikkerhetsrådet om å søke å sette ut i livet snarest mulig reglene i Paktens kapitel VII om væpnede styrker til rådighet for Sikkerhetsrådet.

Det er viktig at ingen mulighet for avspenning i forholdet mellom stormaktene blir forsømt. Men resultatet av eventuelle forhandlinger avhenger helt ut av partenes vilje til å gå ned på en rimelig og forsvarlig løsning av de viktigste spørsmål, og det

vil for öyeblikket si av Korea-spörsmålet.

Jeg har nevnt de to sakene, Korea og resolusjonen om "Felles aksjon for freden" så utförlig fordi de er de to viktigste politiske sakene Generalforsamlingen hittil har sluttbehandlet, og fordi de vil ha varig betydning for F.N.s fortsatte virksomhet. Den tredje store politiske saken under denne samlingen, er spørsmålet om Chinas representasjon. Det kom, på initiativ av India, opp alt den förste dagen. I samsvar med den holdning Norge har inntatt siden vi anerkjente Peking-regjeringen i januar i år, stemte vi for at den skulle få sete i stedet for Chiang Kci Cheks nasjonalistregjering på Formosa, som vi mener ikke lenger med noen rett kan sies å representere det kinesiske folk. Forslaget falt inidlertid med 38 mot 10 stemmer, mens 12 land avholdt seg fra å stemme. Jeg behöver vel ikke å si at lösningen av dette spørsmålet er blitt ennå mer vanskelig innenfor Generalforsamlingen etter den kinesiske invasjon i Korea.

De mange andre sakene som Generalforsamlingen arbeider med, håper jeg å få anledning til å komme tilbake til når Stortinget får seg forelagt den endelige rapport om de Forente Nasjoners fente generalforsamling.

+ + +

I dagens situasjon er det sentrale i all vår utenriks-
politikk det samarbeid som skal trygge vårt land mot angrep og mot
fremmedherredømme. Utviklingen har vist med stadig større tydelighet
at denne oppgaven bare kan løses i solidarisk og forpliktende sam-
arbeid med de frie nasjoner som vi står sammen med i de Forente
Nasjoner og i Atlanterhavspakten. Det er et talende vitnesbyrd om
i hvilken grad alle staters skjebne idag er knyttet sammen, at
spørsmålet om Koreas uavhengighet er blitt et spørsmål av sentral
betydning for norsk utenrikspolitikk, som det er blitt det for alle
landene i Skandinavia og i hele den frie verden.

Jeg vil ennå engang understreke at den norske regjering vil
gjøre alt den kan for å bidra til at dette spørsmål nå bli løst
gjennom forhandling. Vi vet at de andre demokratiske landene har
den samme viljen. Det er i solidarisk samarbeid med den innenfor
de Forente Nasjoner, vi nå gjøre den innsats vi kan for å hindre at
konflikten i Korea sprer seg enda videre, og for å finne en løsning
som sikrer fred for et fritt og uavhengig Korea.

Det er ikke mulig nå å bedømme den strategi og taktikk som
har vært fulgt i felttoget i Korea. Vi vet bare at den, i ansvar
med den fullmakt Sikkerhetsrådet ga 7 juli, har vært og blir fastlagt
i samarbeid mellom den militære overkommando for F.N.-styrkene og
de ansvarlige politiske organer.

Jeg vil gjerne også understreke at F.N.-troppene, hvis store
flertall kommer fra De Forente Stater og som nå kjenper en bitter
kamp mot fiendtlig overmakt, idag likefullt som på overfallets
første dag kjenper for et prinsipp som er selve grunnlaget også for
vår sikkerhet: det prinsipp at et væpnet angrep på en annen stat
er en internasjonal forbrytelse.

+ + +

Santidig som vi bidrar det vi kan innenfor de Forente Nasjoner til å fremme en lösning i Korea gjennom forhandling, nå vi fortsette vårt arbeid for å styrke vår egen evne til, sammen med våre allierte, å verne om vår og hele den demokratiske verdens frihet. Nå, mer enn noengang, er en rask felles innsats for å öke demokratiens styrke av livsviktig betydning for vår og for hele verdens fred.

Som det vil være kjent fra pressen, har regjeringen allerede truffet enkelte mindre tiltak på forsvarets område. Regjeringen vil i denne alvorlige situasjon fortsatt holde den nöyeste kontakt med Stortinget og dets organer, og sammen med den overveide de skritt som vi til enhver tid bör ta innenfor de internasjonale organisasjoner og her i vårt eget land.

Te ufarir þessum
med Kroyn.

Gisli Sveinsson

Envoyé Extraordinaire
et Ministre Plénipotentiaire d'Islande

Oslo

Reykjavík, 7. marz 1950.

Kæri bróðir,

Nýlega bað kunningi minn, Gestur Jóhannsson frá Seyðisfirði, mig um að óska þess við þig eða sendiráðið í París, að dætrum sínum tveim, Valgerði og Friðrikku, sem verða í París á frönskunámskeiði, yrði veitt fyrirgreiðsla.

Gestur er ágætis maður, einn beztu borgari á Seyðisfirði, giftur dóttur Jóns í Múla. Stúlkurnar eru því skyldar okkur. Erum við fjórmenningar, að því er ég hygg.

Af þessum ástæðum og öðrum væri mér þökk í, að þú greiddir sjálfur fyrir þeim og létir aðra gera slíkt hið sama. Þær munu sennilega koma til Parísar upp úr miðjum marz.

Héðan er ekkert að fréttu annað en ringulreið og upplausn, sem enginn sér fram úr. Frændlið þitt er við góða heilsu og líður vel.

Með beztu kveðjum,

þinn bróðir,

Herra sendiherra Pétur Benediktsson,

P a r í s.

Landssíminn

SÍMSKEYTI

Eyðublað nr. 1 d.

FOREIGN MINISTER REYKJAVIK

Móttakið:

7 12 0 JUL'

Athugasemdir símaþjóna

Símanúmer ritsímans:

6111: Varðstjórnin,
fyrirspurnum um símsk. svarað

LANDSSÍMI ÍSLANDS

Símanúmer ritsímans:

1020: Afgreiðslan,
tekið á móti símskeytum.

Mótt. af

R13/8 PRAHA 54 7 2100 =

= TILVISUM FOSTUDAGSKEYTTIS AFLEITT LANDSBANKINN SKULI
 AN SAMRADS SAMNINGAMENN FRAMSETJA SINAR KROEFUR
 BEINT TEKKABANKA MEDAN VIDRAEDUR YFIRSTANDA HER STOP
 EINSOG HEDANSKEYTTI SYNIR NADUM FUDUGODUM ARANGRI SEM
 BREF BANKANS HEFDI VAFALSUST SPILLT ET FRAMKOMI ADUR
 SAMKOMULAG GERT STOP VAERI AKKI VERT RADUNEYTIÐ ABENTI
 BANKANUM HVE OVIDEIGANDI HANS ADFERÐ MALINU VERIÐ
 SPURNMK KVEDJUR = PETUR

8. 3. 1950

Heitradí vinur,

Þú hefur þóttu það ill tími þú
er komu frá Íslandi og
hindruðu að þú kemist
hingað, þú þat var margt
sem þú hefur vildu sáa
við þig.

Þú til skembunar sendi

ég heir með bodskot frá
krónprinsinum, sem kom í
málagi til sendiráðsins.
Þat er fleiri en Spánvejar
sem þykki skömm at sendi-
fulltrium, þó mér er ekki
bodid, þó ég sé tilkyrmtur
stadgengill þinn. Hefit mér
skilbist sem kr. hafi veitað,
en U. D. þótt leitt og sött á!
Með beyzku óskum
þinn einlægur H. P. Björn

LEGATION D'ISLANDE

STOCKHOLM

22. febrúar 1950.

Herra utanríkisráðherra

Bjarni Benediktsson

Heiðraði vinur,

Það gladdi mig að sjá í blöðunum í
ger, að þín væri von hingað þann 10. marz.

Geri ég ráð fyrir, að vegna þess hvernig
stendur á ferðum, munir þú naumast komast til-
baka fyrr en í miðri vikunni eftir fundinn,
annaðhvort á fimmtudegi héðan eða á miðvikudegi
frá Höfn.

Datt mér þá í hug að spyrja, hvort þú
vildir ekki leyfa mér að hafa annaðhvort lunch
eða middag fyrir þig og nokkra aðra, mánudaginn
eða þriðjudaginn eftir fundinn. Ég geri ráð
fyrir, að danski og norski utanríkisráðherrann
fari strax á laugardaginn heim, en vel má bjóða
þeim samt, þá gæti maður boðið t.d. forsætisráð-
herra, utanríkisráðherra, verzlunarmálaráðherra
og t.d. landbúnaðarráðherra, sem hefir verið
okkur verstur, en að auki danska og norska

sendiráðherrunum, en bæta svo við úr utanríkis-
ráðuneytinu hér.

Vegna þess, að það er erfitt að ná
í menn með mjög stuttum fyrirvara, þætti mér
vænt um að fá skeyti um, að þú værir sam-
þykkur og ef til vill aðrar ábendingar, svo ég
gæti sent út boðskort.

Byð ég þig svo velkominn hingað.

Með sérstakri virðingu,

Harri P. Guðm.

Einkauil

LEGATION D'ISLANDE

Prag, 6. maí 1950

Kæri bróðir,

Eg var að enda við að tala við Kristján Albertson og biðja hann að reyna að ná símsambandi við þig, til þess að koma skilaboðum um stöðu Magnúsar Sigurðssonar hér. Nú vil eg bæta við nokkrum orðum til frekari skýringar, þar eð ferð fellur héðan eftir tvo klukkutíma, sem unnt er að koma bréfinu með á öruggan hátt.

Magnús sótti fyrir löngu um leyfi til þess að reka hér skrifstofu Söluviðstöðvarinnar, en hefir aldrei fengið skriflegt svar. Hinsvegar hefir honum verið tjáð manlega, að leyfið yrði ekki veitt. Þeir vilja ekki leyfa neinum erlendum fyrirtækjum að reka skrifstofur hér, og einu undantekningarnar, sem eg veit til að þeir geri, eru fyrir firmu, þar sem unnt er að segja, að þeir þurfi á umboðsmönnum að halda sjálfir sem "teknískum ráðunautum", t.d. SKF í Svíþjóð og svipað austurríkst fyrirtæki. - Góður kunningi Magnúsar, forstjóri stórs fyrirtækis, réði honum til að fara þá leið, að sendiráðið tilkynnti yfirvöldunum hér, að hann starfaði sem umboðsmaður SH jafnframt ræðismannsstörfunum. Þetta var gert og ekki beðið um neitt svar. Daginn áður en eg fór frá París kom samt tilkynning um það, að þeir gætu ekki viðurkennt M. sem umboðsmann SH. - Eg hefi nú rætt málið við velviljaðan mann hér, sem hyggur ekki, að neinar líkur séu til þess, að hann fái viðurkenningu sem umboðsmaður. Þangað til sendiráð kann að verða stofnað, ~~xxxx~~ - og kannske lengur - er okkur hinsvegar mjög mikill fengur í því að hafa Magnús hér, og eg álit, að við eigum að gera allt sem við getum til þess að bæta aðstöðu hans. Mér hafði dottið í hug sú lausn, að við tilkynntum hann sem verzlunarfulltrúa við sendiráðið í Prag. Í fyrrakvöld var eg að ræða þessa erfiðleika við sænska verzlunarfulltrúann, og hann lagði strax til að fyrra bragði, að við færum þessa leið. Mitt tékkeska samband lét að vísu í ljós vafa um það, hvort hann gæti sem verzlunarfulltrúi selt íslenzkar vörur fyrir íslenzk einkafyrirtæki, en Svíinn sagðist viss um, að ekkert væri því til fyrirstöðu. Utanríkisverzlunarráðuneytinu og fyrirtækjunum, sem við skiptum við, er mjög vel við Magnús, og vilja gjarnan halda honum hér, og því hygg eg, að þessi lausn ætti að vera örugg. En eins og nú standa sakir, er hugsanlegt, að innanríkisráðuneytið láti reka hann héðan fyrirvaralaust (og það er það ráðuneyti, sem öllu ræður). - Þessi "verndarráðstöfum" þyrfti engu að breyta um það, að SH héldi áfram að launa Magnús - þetta væri gert fyrst og fremst til þess að hjálpa þeim. Annars mætti ræða nánara fyrirkomulag í því sambandi, þegar Magnús kemur heim í sumar á aðalfund SH. Fyrir mitt leyti þætti mér ekki neitt við það að athuga, þó að þetta yrði kannske fyrsta skrefið til þess að hann kæmi síðar inn í utanríkisþjónustuna (þótt hér sé ekki um neitt vilýrði til hans í þá átt að ræða), því að eg álit, að Magnús hafi staðið sig mjög vel og eg heyri úr öllum áttum í corps diplomatique, að hann sé mjög vinsæll í þeim hópi.

Ef þið sjáið ykkur fært að fara að tillögum mínum í þessu efni, er þó einn vandi óleystur. M. stendur í bréfa-skiftum við fyrirtæki í ótal löndum á bréfhaus SH "Branch Office Prague", og fær náttúrlega svör stíluð til SH. Þetta yrði sennilega að breytast, ef hann fengi "commercial attaché" nafnbótina, en eg fæ heldur ekki séð, að neitt væri á móti því, að hann skrifaði slíkum verzlunarsamböndum sem verzlunar-

Utánríkisráðuneytið

Db. 47 F 21 Dags. 15/5 150

fulltrúi í Prag, og segði í bréfunum - eins og hann myndi segja í bréfum til innflytjenda hér - "Ég hefi umboð SH til að bjóða yður ..." Eg er ekki mjög hræddur um að þetta gafi tilefni til árekstra, því að eins og áður yrði það aðalstarf Magnúsar að reyna að koma út frysta fiskinum, þótt hann náttúrulega myndi einnig annast önnur viðskipti, eftir ykkar beiðni, eins og hingað til. M. kemur lítið sem ekkert nálægt innkaupum fyrir Ísland, en það er á þá hliðina, sem miklu meiri hætta væri á árekstrum.

Eg álit málið vera talsvert aðkallandi, því að maður veit aldrei upp á hverju þeir taka hér. Skipun hans sem verzlunarfulltrúa þyrfti á engan hátt að rekast á áformin um að flytja sendiráðið í Moskva hingað. Í fyrsta lagi veit eg ekki, hve fljótt því yrði komið í kring, í öðru lagi er óvíst, hve lengi SH heldur skrifstofunni hér, og í þriðja lagi gæti sendiherra hér aðeins haft stuðning af Magnúsi. (Eg nefni í svigum, að mér finnst M. mjög samvinnuþýður. Hann hefir slípast ákaflega mikið frá því eg fyrst kynntist honum. Einnig á hann fyrirmyndarkonu, sem ekki er einskisvirði í þessu sambandi). Okkur miklu meira gagn að Magnúsi hér í Prag heldur en að "annars flokks" sendiherra, ef þið hafið einhvern slíkan í huga.

Um sendiráðsmálið bati eg þessu við: Hér er dýrt að vera, en með diplómátskum friðindum ætti Parísarverölag sennilega að verða nokkuð svipað. Útlendingakolonían - aðallega diplómatar - er nú alveg lokuð frá samneyti við þá innfæddu, nema á há-officiellum grundvelli, eins og í Moskva. Samkvæmislíf ótrúlega mikið innan nýlendunnar, og óhjákvæmilegt að taka talsverðan þátt í því. Þessvegna mætti ekki senda neinn bura hingað. Verð með hverjum degi sannfærðari um, að sjálfsagt sé að loka í Moskva, hvað sem öðru líður. Er ekki hægt að geyma ákvörðun um sendiráð hér, þangað til þið sjáið; hvað SH gerir með umboðið - flytur það til Hamborgar eða lætur það vera hér? Kostnaðaráætlun atla eg að reyna að síma, eftir að hafa talað við einhverja fleiri.

Sendiherra Hollendinga - sem var ch.d'a. heima, biður mig að skila kærri kveðju til þín.

Þetta verður að nægja

kærar kveðjur

þinn besti

P.

Óyfilesit

Agnes!

Ég er þessu sammála
en áttu þú siggent
þarf að sanna vit
hvat þú getur. minn um að
þú sést um kaup-
gættu þessu alla.

M. Ben

17/9. 1950.

OSLO

Herra utanríkisráðherra

Bjarni Benediktsson.

Góði vinur.

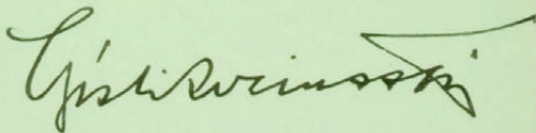
Þú afsakar, ef ég geri þér ónáði með þessum línum, en þær verða nú svo fáar, að þú eyðir engu tíma í lestur þeirra. Og svo mun ég heldur ekki skrifa þér fleiri bréf um þetta efni að svo vöxnu.

Ég hefi ekki fengið enn neitt svar frá þér við bréfi mínu síðasta, viðvíkjandi starfi dóttur minnar, - en er ^{þú}var að hugsa um það, mundi ég alt í einu eftir, að síðan ég kom hingað sem "samstarfsmaður" þinn, og fyrir hefir komið, að ég hefi sent þér einkalínu í bréfi um einhver atriði, þá hefir þú aldrei svarað mér á sama hátt. En um hið síðasta, er ég skrifaði, býst ég þó við svári á einn eða annan hátt, en vildi

nú aðeins bata þessu við: Hvaða "sjans" vilt þú gefa dóttur minni til starfs og stöðu í þessari grein? Getur hún - ef ekki eru tiltök heima um sinn - fengið fasta stöðu í sendiráðinu hér, eða t.d. í sendiráðinu í Washington? (Vegna þessa síðasta sendi ég bréfið til þín vestur, og get þess í því sambandi, að vissulega er Thor Thors góðkunningi minn, svo sem þú munt fara nærri um).

Bestu óskir um gott gengi.

Þinn einlægur

Moskva 6. ágúst 1950

Hr. Utanríkisráðherra,

Mér þykir rétt að gera grein fyrir stuttu viðtali, sem Ragnheiður kona mín átti í gær við Alan Kirk, sendiherra Bandaríkjanna hér.

Við hjónin vorum boðin til kvöldverðar til A. Kirks sendiherra og konu hans. Við máltíðina sat Ragnheiður við hlið Sendiherrans og meðal annara hluta, sem bar á góma, var að sendiherrann spurði hvort hún hefði heyrt nokkrar fréttir um rússnesk skip við Ísland. Hún minntist þess að hafa séð blaðafregn nýlega þess efnis, að rússneskt skip, sem hefði verið að veiðum í íslenskri landhelgi, hefði við komu varðskipsins á vettvang skilið eftir veiðarðæri sín og forðar sér á haf út. Sendiherrann sagði, að hann ætti við allt annað atvik og að ég hlyti að hafa fengið upplýsingar um það frá ráðuneytinu. Ragnheiður sagði, að það væri vel hugsanlegt þó ég hefði ekki minnst á það við sig. Sendiherrann skýrði þá frá því, að vart hefði orðið við rússnesk skip á sveimi viðstrendur Íslands og hefði því íslenska ríkisstjórnin "quite sensibly asked the American government to send some destroyer to the country to investigate the matter". Þegar hér var komið slitnaði samtalið og hafði Ragnheiður ekki tæk á að taka þráðinn upp að nýju. Hún skýrði mér frá þessu viðtali eftir borðhaldið, en ég kunní ekki við að inna sendiherrann nánari fréttu, bæði vegna þess að í þessu efni var ég gjörsamlega ófróður og hins, að hann virtist gera fastlega ráð fyrir, að mér hefði verið send skýrsla um málið.

Hvort sem hér er um misskilning að ræða eða ekki þætti mér vænt um að ráðuneytið léti frá sér heyra sem fyrst þessu viðvirkjandi og gefi mér fyrirmæli um á hvern hátt mér beri að svara ef mál þetta yrði gert að umræðuefni við mig.

Með sérstakri virðingu,

Sigurður Hapstein

Hr. Utanríkisráðherra Bjarni Benediktsson,
R e y k j a v í k.

Reykjavík, 17. október 1950.

Góði vinur,

Ég þakka þér bréf þitt, sem ég fékk á dögunum, á meðan ég dvaldi í Bandaríkjunum. Mér þykir lætt, að þú saknar þess, að ég skuli ekki hafa skrifað þér persónulega fyrr. En bréfaskriftir er sú iðja, sem ég fyrir löngu hef fengið nóg af og iðka ekki ótilneyddur.

Um efni bréfs þíns er það að segja, að í Washington er nú ekki þörf á neinni nýrri skrifstofustúlku og þess vegna enginn möguleiki til að koma dóttur þinni þar að, í bili að minnsta kosti.

Að öðru leyti get ég ekki sagt um, hverjir framtíðarmöguleikar eru fyrir því, að hún fái fast starf í utanríkisþjónustinni. Það fer eftir því, hver þörf verður fyrir skrifstofustúlkur og hversu fær dóttir þín reynist.

Um fyrra atriðið verður ekki sagt, fyrr en betra yfirlit fæst um, hver skipun verður á þessum málum nú eftir áramótin. Ef þá reynast möguleikar til að fastráða dóttur þína, verður að sjálfsögðu að athuga hæfni hennar nánar, áður en hún verður fastráðin. Við höfum nú þegar meira en nóg af út af fyrir sig "góðum" stúlkum, en sem ekki eru nógu hæfar til þeirra starfa, sem vinna þarf.

Herra sendiherra

Gísli Sveinsson,

O s l o.

Ég vona, að þínu fólki lífi vel, og að
sjálfur sért þú við góða heilsu.

Með bestu kveðjum,

þinn einlægur,

Reykjavík, 20. nóvember 1950.

Kæri vinur,

Ég þakka þér bréf þitt frá 10. nóvember
s.l.

Enn er ekki ákveðið hver taki við af þér
sem sendiherra í Kaupmannahöfn. Nokkur ágreiningur er
um skipan sendiráðanna á Norðurlöndum, eins og þér er
kunnugt um. Ég tel af ýmsum ástæðum rétt að hafa þau
3 og nógan niðurskurð á utanríkisþjónustunni að leggja
Moskva niður.

Framsóknarmenn aftur á móti láta svo sem
þeir vilji fækka sendiráðum á Norðurlöndum og með stuðn-
ingi komma og einstakra eða eins sjálfstæðismanns mundu
þeir sennilega geta komið vilja sínum fram, ef til átaka
kæmi.

Þetta verður því að vera samningsmál á milli
flokka og fer þú nærri um, að Framsókn mun vilja hafa
eitthvað fyrir snúð sinn.

Af þessum ástæðum hefur ákvörðun í þessu
dregið, en framsóknarmenn hafa lofað að láta okkur vita
um endanlega afstöðu sína nú í þessari viku.

Herra sendiherra

Jakob Möller,
Kaupmannahöfn.

Þrátt fyrir þetta hef ég eindregið gert ráð fyrir, að ný skipan kemist á um áramót, og geri ég sannast sagt helst ráð fyrir, að Stefán Þorvarðsson muni fara frá London til Kaupmannahafnar, þó að enn sé sem sagt ekki tekin um það föst ákvörðun.

Ég teldi ekki óeðlilegt, að þú ferir til Finnlands á Þjóðhátíðardegi þeirra og kveðdir þar þá um leið. Að öðru leyti verður þér auðvitað gefið fari á því að umbóta þig, eftir því sem nauðsynlegt og sanngjarnt er.

Ég hef skrifað fjárveitinganefnd og farið fram á hæfileg eftirlaun handa þér og Gísla Sveinssyni en nefndi enga ákveðna upphæð, en mun reyna hafa áhrif á, að þetta verði afgreitt með skaplegum hætti.

Með bestu kveðjum,

þinn einlægur,

Það er þá fyrst, að nijs kenni það vel, að fá
að vita með nátturum fyrrivara, hvers góði eftir má-
nu minn. Þú það þarf nijs sammar líka að hiltýmu
utansíkisráðgjöfnum með fyrrivara, til að fá „agré-
ment“. Þú þó að íbúðir, sem þú ert í, og ráðgjafar
að eftir mánu minn fái til afnata fyrst um sínu,
þá sji með innantakssömunum, þá hefi þú orðið að
leggja nijs til spínislegt, sem komið geti til mála,
að láta fylgja íbúðinni, ef viðtakandi vill. Kaupa
en hann að áðömmu stósti góði að leggja öf-
til með áðömmu hætti, af því að tilvarandi hlutir,
sem fylgdu íbúðinni, voru þegar í upphafi ána-
hufis, og komin öf-því vel að þá nátturum kenna til afnata á þess.
Þegar nijs káladnum sammar í vor, stíldist nijs
á þess, að til mála kenna, að nijs góði öf-því fyrri
sinnhverjum lífeyri, þegar þú lýti af starfi. Þú
held að þú hefir óþvít nijs, hvað þú hefir lúgð
nijs í því sambandi, en þú hefir svarað því, að
nijs það hefir þú nijs sammar ekkert lúgð. Þú
hvað sem því nijs líður, þá kemst þú á milli
ekki hjá því, að þara þóam á að fá þýð sem
svarar eins máuadar launum í dárstóku
Þróðum, til að standa á þóam af einhverji
duál þýð, eftir að þú lét af starfi og kóstr-
aði, sem því fylgir að láta af starfinu, ann-
þú þú laflutningu, sem nijs stílat að ríkisaf-
minni kosta eftir öf-því. M.a. þýð þýð
fara til Trinsland og kúðja þar „Kong & Klerk“,
og geti semilýð þá við vel á því, að eftir mánu
minn góði nijs samforda þau. Nulli minn og þau-
rauto hefir að vísa komið til orða, að þú því til

SENDIRÁÐ ÍSLANDS

Kaupmannahöfn, 19

Frínlandi i þessu skyni i byggingu
desember, en fjárháttar dagur Frínla er 6. des., en
skynið er á slá þess þáttu, áður en afgrei-
ment er fengið eða nátt um það þess eftir-
manninn. Á svipad er ái seija um vidoklu
ad hjó, á ummudi þá hida af þessu, ad áhja.
Kodmilti er godi, ad þú dultu hjó itahvad eftir
ad þú vori rannveo lya latrim af atarpi. Húo-
nefr er þú þú rad þess, ad úkjald þau, um þessu
yoda samfara, yoda ovo drajin þá þess lif-
eyri, um mji þessu ad vort ákvedim.

Mji þessi ákaflegi vort um ad þá þá
þess náttvar hinar vordandi þad, um ad
framau seija, huldum þess en áidar. þá ad
lenti vori annad en þad, það þess er ákvedit
húo þessu lígi o' minn stad. Ég veit vel, ad þú
stendur i stranga á átt ekki miklum þess af
ad tja, á þess megra bid þú þú, líka ad þess.
Gefa kvakkid.

Mið lesota ákvedim

Þinn er
P. M. M. M.

SENDIRÁÐ ÍSLANDS

OSLO, 3. ágúst 1950.

*Ég hef enga um þetta lofat.
Stúluna er aut. ekki hefur
að (sér)ráta nema stöf x
því heudi*
Hj. Ben

Hr. utanríkisráðherra B j a r n i B e n e d i k t s s o n .
Góði vinur.

Ég leyfi mér að skrifa þér privat nokkrar línur um málsatriði,
sem ég treysti þér til að leysa úr. Fyrst minnst ég þó á tvent
annað stuttlega.

Ég hef áður í embættisbréfi skýrt frá álitinu mínu um skipan
sendiráðsmála á Norðurlöndum til frambúðar, og eru aðaltillögur
mínar þar að lútandi í bréfinu frá 14. júní s.l., þar sem m. a. er
fastlega gert ráð fyrir áframhaldandi sendiráði með sendiherra í
Oslo o.s.frv., sem ég tel, og margir aðrir munu telja, sjálfsagt
og líka heppilegast, þótt einhverir haldi enn uppi "dönsku" stefn-
unni, til ógagns eins. Um þetta finn ég ekki ástæðu til að ræða
frekar í þessu bréfi, þú þekkir rök mín, er ég einnig færði fram
í áðurnefndu bréfi, enda skil ég ekki, að vanda þurfi Dönum frekar
kveðjur en öðrum, þar mun nú einnig vera orðin gagnvart Íslandi
diplomatísk eyðimörk, ef svo mætti segja, eða "dautt land" í þeim
skilningi. -

Í annan stað skrifa ég með þessum pósti til utanríkisráðu-
neytisins fyrirspurn um ^{hvert} það (ráðun. eða stjórnin) óski eftir að ég
þjóni embætti hér lengra fram en þetta ár, og vænti ég, að ráðuneytið
geti svarað því svo skjótt sem fäng eru á. Ég er svo heldur ekkert
að skrifa meira um það hér. - -

En - tilefni bréfs þessa er í rauninni eftirfarandi:

Bins og ykkur er nóg samlega kunnugt, var mér, er ég fór hingað,
lofað, að Guðlaug dóttir mín skyldi fá stöðu í sendiráðinu hér undir
eins og tók væru á, enda var hún undir það búin m.a. með stúdents-
prófi og framhaldandi tungumálanámi, svo og sfinngu í fleiru, er að

SENDIRÁÐ ÍSLANDS

Db.

OSLO

skrifstofuvinnu laut. Svo kom og brátt í ljós, að meiri aðstoðar var þörf hér en upphaflega var tilætlast, og gekk hún þá um hríð í vinnu hjá sendiráðinu án nokkurs kaups, sem vafalaust er einsdæmi. Eftir all-langa umhugsun hjá utanr. rn. var hún síðan ráðin til starfa hálfan daginn (með hálfu dagkaupi) og hefir settið við þau kjör síðan, en allajafna unnið meira eða lengri tíma og oft allan daginn án nokkurrar uppbótar (sem einnig mun óvenjulegt), - en aðeins fengið "auka-kaup", þegar hún hefir beint tekið að sér annara starf, eins og þegar t.d. sendiráðsritarinn hefir verið tekinn úr þjónustunni og sendur annað, svo sem til hlaupastarfa utan Noregs.

Að sjálfsögðu var gert ráð fyrir því í öndverðu, að Guðlaug - eftir réttum reglum - fengi svo tafiferi til þess að vinna í utanríkisráðuneytinu heima til frakari þjálfunar, áður en hún færi t.d til starfa í öðrum sendiráðum landsins, enda hefir hún nú einnig fengið æfingu hér í öllum störfum sendiráðsskrifstofunnar að kalla má og telst vel fær. Um þetta hefir verið talað við skrifstofustjóran Agnar Kl. Jónsson oftlega, og einkum rétt okkar á milli, er hann var á ferð hér í Noregi fyrir ári síðan, og tók hann þá málinu vel til þess að bera það upp fyrir ráðherra, en ég taldi eðlilegast, að dóttir mín breytti til á þessu ári, 1950. Hefi ég svo áamálgað þetta við og við, en hingað til árangurslaust, enda líkl. aðallega borið við sparnaðar kröfum, sem ég veit að ráðherrarnir vilja framfylgja, og lasta ég það ekki. En eitthvert "system", ef svo mætti segja, verður þó að vera í öllu, meðan uppi helzt, og verður utanríkisþjónustan, líka innanlands, að ganga sinn gang forsvaranlega. - Hvað sen nú líður því, hvort "nýjar" aðstoðarstúlkur hafa verið teknar inn í ráðuneytið síðustu misserin, eða ekki, þá er dóttir mín fyllilega "kvalifiseruð", eins og þér er ljóst, og hefði ég

SENDIRÁÐ ÍSLANDS

OSLO

Db.

satt að segja búist við, að hún yrði eigi fremur snögengin fyrir það, að hún á mig að föður, sem ég þykist ekki þurfa að fara nánar inn á að svo stöddu.

Ég vil nú fyllilega gera ráð fyrir, að þú sért mér sammála um þetta, er ég nú hefi greint, og treysti ég á, að þú ráðir heppilega fram úr þessu og eftir mínum óskum, sem ógerlegt mun að segja, að ekki séu næsta sanngjarnar, og samkvæmt starfsreglum, þegar á allt er litið. Fyrir þessar sakir skrifa ég þér nú þetta einkabréf og bið þig vel virða og vel svara, með sama hætti, sem fyrst þú getur.

Með bestu kveðjum og óskum til ykkar er ég
þinn einlagur

SENDIRÁÐ ÍSLANDS

Kaupmannahöfn, 12. 12. 1950

Þessi vinur,

Þakka þér fyrir bréf þitt frá 20. f. m. og gætt að
gætt ovörv varðandi brattfös mína tyddu og heimtomu.
- Þetta hafði þú mér sbláð mér að orða við þig
í bréfi mínu nokka þótti, en það hefur drögt á
langum vegum þess mér hafði verið gætt
að mælast myndu þú við þig að Stefán þorvald-
sau gætt sendur hingað í mínu stöð!! Sam-
líkar mér þó þá, að allir, sem við sendiráðið eru
sérnir, eru í öngum ömsum út af skipun þess.
Jú þessu mér mér niðant ekki til þess að
fara að flýttja þessu máli við þig, enda
álíktufl til árangurs? Samt væri þetta
mí til þess, að það fæst tæðist þú mér
að þakka þér fyrir þessu gætt myndir-
tektir myndir mínar þess. Og mér
hefur þú þessu öngum þó þú mér að af-
ráðið þú mér skipun Stefáns, svo að
þú skilur þetta vðubaulufl ekki svo, að
þú sé að ragna að þessa átroif á þig!
- Éna vís þessu öngum vðubaulufl þú
þessu á þessu til þessu mér þetta
máli, en mér þessu árangurs, að þú sam-
þessu altaf þessu á þessu mér, að þetta
gætt þú ekki látið mér skipta
Það væri ekki þessu mér þó að þú þessu

hit Linnslandi p. 6., en það gosi þú þá síðar
tú hver á að ræða við af míni þær?
Þuorinn sem stóð og dýlast hit odars
við, fyrir en það kemur af sjálfu öju!

Beata Benediktsson

Þinnin einl

M. M. M. M. M.

1950. 15. september. — Statsministerens og forsvarsministerens redegjørelser.

vernet. Det er et folkeforsvar i ordets aller beste betydning, og i et vidstrakt land som Norge, vil et stort og effektivt Heimevernet kunne få avgjørende betydning. En god oppslutning om de frivillige forsvarsorganisasjonene som Heimevernet og sivilforsvaret har også den fordel at en eventuell angriper vil være klar over at et samlet folk er parat til å kjempe for å verge Norges frihet og uavhengighet.

En viktig del av arbeidet med å samle det norske folket er bestrebelsene på å redusere antallet av dem som i krig vil gå sammen med fienden. Ved stortingsvalget i 1949 fikk kommunistpartiet 100 000 stemmer. Det avslørende oppgjøret mellom det 1ste og 2net sentrum i partiet og Korea-krigen er begivenheter som nok har redusert kommunistpartiets tilhengerskare betraktelig. Men enda er det sikkert noen ti-tusener som følger partiet uten å være kommunister i den forstand at de i en krig vil gå mot sitt eget land. Det er derfor en viktig nasjonal oppgave å prøve å overbevise flest mulig av dem som i dag følger kommunistpartiet og å vinne dem for Norge, for demokratiet og for rettssamfunnet. Slik som det under krigen falt naturlig for gode nordmenn å ta opp arbeidet for å styrke den nasjonale fronten, vil det nå være behov for en lignende holdningskampanje. Også nå står vi overfor en felles fare og en felles fiende. Jeg vet at mange er opptatt av disse spørsmålene og ser betydningen av at noe blir gjort. Dette er ingen oppgave for statsmyndighetene. Her bør enkeltpersoner fra de ulike samfunnsgrupper og politiske retninger gå sammen om arbeidet. Pressen, skolen, kirken, kultur- og ungdomsorganisasjonene, burde også finne sin plass i en slik holdningskampanje. Oppgaven bør bestå i å få alle til å se den fare som truer vårt land, dets fred og dets frihet. På den ene siden vise hva vi har å miste, på den andre siden hva vi som folk og som enkeltpersoner ville bli utsatt for om vi gjennom en okkupasjon skulle bli et folkedemokratisk land. Holdningskampanjen måtte ta sikte på å vinne det norske folket til aktiv innsats for demokratiet, øke dets forsvarsvilje, dets innsatsvilje og dets samfunnsånd.

Skal dette lykkes må vi ha en politisk atmosfære som legger mulighetene til rette for en slik utvikling. Spørsmålet om en samlingsregjering med representanter for alle demokratiske partier har vært reist, uten at tanken har fått tilslutning hverken i pressen eller på annen måte. Jeg kan heller ikke se at noe vil være vunnet ved en samlingsregjering i

dag. Hvis vi kommer i krig så bør det etter min mening være en selvfølge at Regjeringen får en bredere parlamentarisk basis. Da må politiske stridsspørsmål hvile og vi må samles i arbeidet om å løse de oppgaver som da tvinger seg fram som de viktigste. Nå kan vi ikke vite noe sikkert om hva vi går i møte, men det er grunn til å tro at den internasjonale krisetilstand vi nå befinner oss i, kan bli temmelig langvarig. I denne tiden må vi leve videre vårt liv som et demokratisk folk og etter hvert løse de hverdagens oppgaver som melder seg. Slik de politiske forhold for tiden er, vil det vel være naturlig fortsatt å ha en ren arbeiderpartiregjering. Men under alle omstendigheter bør den alvorlige utenrikspolitiske situasjon få en viss innflytelse på den politikk som skal føres. Regjeringen og arbeiderpartiet vil gjerne gjøre sitt til at forholdet mellom de politiske partiene kan bli best mulig. Vi er i Norge i den lykkelige situasjon at det er mye vi er enige om. Vi er i hovedsaken enige om utenriks-, forsvars- og beredskapspolitikken, og vi er som regel enige om den alminnelige sosialpolitikk og kulturpolitikk. Derimot er vi uenige om den økonomiske politikken og om reguleringspolitikken. Men heller ikke her er uenigheten så stor som en i blant kan få inntrykk av. Både den økonomiske politikken og reguleringspolitikken må under alle omstendigheter bestemmes ut fra forholdene slik at de til enhver tid utvikler seg ute og hjemme. Vi får ta problemene opp etter hvert som de melder seg, samarbeide når det er grunnlag og muligheter for det, og holde på det vi hver for oss synes er det beste når vi står for langt fra hverandre.

Det er enkelte av arbeiderpartiets program-saker hvis gjennomføring vil bli mottatt med særlig liten forståelse og kanskje med bitterhet hos dem som hører til andre partier. Så vidt en kan forstå gjelder det bl. a. posten om statsmonopol på sukker, fast brensel, apotekerverer og kraftfôr. Når det gjelder sukker kan jeg opplyse at forsyningsmyndighetene og importørene av kolonialvarer har truffet en ordning slik at den fellesimport en hadde i krigs- og etterkrigstiden av varer som sukker, kaffe, ris og tørket frukt inntil videre skal fortsette under statsmyndighetenes medvirkning og kontroll. For import av fast brensel arbeides det med en lignende ordning. Regjeringen vil derfor i denne valgperioden ikke ta opp forslag om statsmonopol på sukker og fast brensel. Forslaget om et Statens Medisinaldepot vil en også la ligge inntil videre, idet en går ut fra at en kan finne fram til en til-

fredsstillende løsning av de aktuelle forsynings- og beredskapsspørsmål.

Når det gjelder forslaget om et lån til innløsning av de private telefonselskapene så er forholdet, at representanter for flere partier har gitt uttrykk for at de i prinsippet er enige i at staten tar over de private telefonselskaper, men de har gitt uttrykk for betenkeligheter ved i den nåværende situasjon å gå til en innløsning som vil føre med seg en økning av kjøpekraftoverskuddet. Regjeringen er merksam på, og vil gjerne ta omsyn til disse betenkeligheter, og den vil derfor foreslå at det gis skattefritak for erstatningsbeløpene ved innløsningen under forutsetning av at pengene settes av til et fond til styrking av næringslivet i vedkommende distrikt, at fondets formål godkjennes av Finansdepartementet og at departementets samtykke må foreligge før midlene kan disponeres.

Arbeiderpartiet har den tillit til sine egne velgere at de vil forstå og billige dette.

Forslaget om at Statens Kornforretning skal ta over eneretten til import av kraftfôr ser vi som et praktisk tiltak som vi vil gå inn for å få vedtatt og realisert så snart råd er. Nettopp i en kritisk situasjon som den vi nå befinner oss i, vil en slik løsning være av overordentlig stor betydning, både av omsyn til vår anstrengte utenriksøkonomi og av omsyn til behovet for en viss regulering av jordbruksproduksjonen. I samsvar med sitt partis program vil Regjeringen sette ned komiteer til å utrede spørsmålet om samfunnets overtakelse av bryggeriene og av gruvene. Men jeg understreker at det bare er spørsmål om en utredning og at det ikke under noen omstendigheter vil bli fremmet noe forslag før etter et nytt valg.

Når det gjelder den alminnelige økonomiske politikken og reguleringspolitikken, så er det ett omsyn som er avgjørende for Regjeringen, og det er at vi som folk kan komme best mulig gjennom den ulvetiden vi nå befinner oss i. I en slik tid må det sørges for at våre begrensede ressurser blir effektivt og fornuftig nyttet ut, og det må bli større likhet og rettferdighet i fordelingen av byrder og goder. Både vårt utenriksøkonomiske problem og inflasjonsfaren nødvendiggjør samfunnsmessige reguleringer. Formene for slike reguleringer er vi selvsagt villige til å drøfte både med de politiske partier og med arbeidslivets og næringslivets organisasjoner.

Det er både uhyggelig og bittert at vi bare 5 år etter avslutningen av den andre verdenskrigen ser verden forberede seg på å møte en ny krig. Det er dobbelt bittert for oss som ved frigjøringen var så fulle av håp om en lys og lykkelig framtid, for en verden i frede-

lig samarbeid gjennom De forente Nasjoner. Men vi kan ikke rælde oss ut av verden selv om det er mye der vi ikke liker. Som realistiske mennesker får vi ta situasjonen slik den er og innrette oss etter den. Vi får en tung belastning, men ikke verre enn at vi kan klare den. Angsten for krig og enda mer for et liv i ufrihet er den verste belastningen. Den vil avta etter hvert som demokratiens makt vokser. Vi får også en alvorlig økonomisk belastning. Den vil også bli lettere i den utstrekning vi har vilje og evne til å nytte mulighetene våre bedre ut.

Situasjonen har for øvrig ikke bare mørke, men også lyse og oppmuntrende trekk. Det intime militære og økonomiske samarbeidet mellom demokratiske land er det viktigste. Der ligger vårt håp om å bli spart for krig og ufrihet. At De forente stater så helhjertet er med i dette samarbeidet er av avgjørende betydning og gir oss den største garanti vi i dag overhodet kan få. En fullgod innsats fra vårt eget folk vil trygge vår plass i det demokratiske samarbeidet og gi oss selv en større følelse av trygghet. FN-aksjonen mot de nord-koreanske angripere er også et lyspunkt. Hadde Korea blitt et nytt München så hadde det sett svart ut. Vi har fått bevis for at de demokratiske land ikke akter å vise unnskyldighet og svakhet overfor aggressive makter, slik de til å begynne med gjorde det overfor den nazistiske aggresjonen.

Det vi helst av alt vil er en avspenning gjennom forhandlinger og samarbeid. Sovjet-Samveldet må da vite at den dagen det for alvor vil et slikt samarbeid, den dagen har vi avspenningen, og nord-koreanerne, som bl. a. beklager seg over sine motstanderes krigføring, må da også vite at den dagen de innstiller fiendtlighetene og trekker seg tilbake til sitt eget område, den dagen er krigen i Korea slutt. Det kan da ikke være mulig at de ikke er fullstendig klar over det?

I sovjetrussisk presse rettes det angrep også på Norge og Den norske regjering fordi vi er «bundet til den nord-atlantiske angrepspakt og gjør hele landet til et oppmarsjområde for Amerika mot Sovjet-Samveldet» og at vi «før prøvde å skjule den sovjet-fiendtlige orientering, men nå har kastet masken». Det er sant at vi er bundet til Atlanterhavspakten, men det er ikke sant at det er en angrepspakt, det er ikke sant at vi gjør om landet til et oppmarsjområde, og det er ikke sant at Norge er sovjetfiendtlig. Den som skriver en slik artikkel, må da være fullstendig klar over det, enten artikkelforfatteren sitter i Oslo eller i Moskva, om han er nordmann eller russer. Det er sant som det står i den samme artikkelen at Norge nå setter mye inn i utbyggin-

gen av sitt militære forsvar, men det er likevel bare en brøkdel av det de folkedemokratiske land setter inn. Våre hjemlige kommunister, som ikke har et vondt ord å si om de kjempemessige militære budsjetter i folkedemokratiene, påstår at med den politikk vi nå fører, velger vi kanoner for smør. Hvis smøret først skal inn i dette ordskiftet kan det riktigere sies slik at vi velger frihet og fred selv om det betyr noe mindre smør. Skal kommunistene i verden fortsatt være alene om å ruste, så vil resultatet før eller siden bli at vi alle sammen blir uten både frihet og smør. Vi har ingen grunn til å be hverken de norske eller andre lands kommunister om unnskyldning for at vi nå øker vårt beredskap. Det er kommunistene, også de norske kommunister, vi kan takke for den situasjon vi nå har i verden. Er kommunistene interessert i å få en forandring, så kan de få det den dagen de selv ønsker det.

Det skulle være overflødig å si at det norske folket ønsker fred — for seg selv og for andre. Vi ønsker å utvikle og bygge vårt eget land, og vi ønsker at andre land skal kunne gjøre det samme. Men vi ønsker ikke å lukke øynene til for en ytterst alvorlig situasjon, og vi ønsker ikke å unndra oss de forpliktelser vi i denne situasjon har som en del av den demokratiske verden. Det snakkes om offer. Det er ikke noe offer å gjøre det som må til for å trygge freden og friheten. Men vi skal gjøre det i fellesskap. Det bør stå klart for hvert ansvarsbevisst menneske i landet.

Presidenten: Presidenten vil senere foreslå at statsministerens redegjørelse sammen med den etterfølgende redegjørelse fra forsvarsministeren blir utlagt for å behandles i et senere møte, og presidenten går da ut fra at det vil være riktig at forsvarsministerens redegjørelse følger umiddelbart etter statsministerens.

Forsvarsministerens redegjørelse.

Statsråd Hauge: Som et ledd i arbeidet med å utbygge forsvarsberedskapet vårt må vi gjennomføre en høyere grad av hemmelighet omkring militære saker enn vi har vært vant til her i landet. Det er neppe nødvendig å gi noen utførlig begrunnelse for det. Vi bør sørge for at en eventuell angriper skal ha uvissheten å kjempe med i sin planlegging og i sine operasjoner.

Alle skal vite med visshet at nordmenn av alle lag vil kjempe mot den som angriper landet; alle skal vite med visshet at det norske folk og norske myndigheter er fast bestemt på å ta tunge løft for å bygge ut forsvarsberedskapet sammen med våre allierte; alle skal

vite med visshet at vi aldri kan tenke oss muligheten av å bruke våre væpnede styrker til annet enn til forsvar. Men en eventuell angriper bør ha uvissheten å kjempe med når det gjelder enkeltheter vedrørende Norges militære forsvarsmidler og våre forsvarsplaner. Jeg tror kanskje vi har gitt for mange enkeltheter i våre proposisjoner og i våre offentlige dokumenter tidligere. Ved utformingen av St. prp. nr. 122 har Forsvarsdepartementet vært forsiktigere. Vi akter å fortsette med det så sant Stortinget ikke er uenig i det. Ved denne redegjørelse kan jeg heller ikke gå så langt i enkeltheter som det kunne være ønskelig dersom det ikke hadde vært sikkerhetshensyn å ta.

Det er imidlertid på den annen side nødvendig å understreke den prinsipielle og praktiske betydning det har at de forsvarspolitiske spørsmålene til enhver tid er gjenstand for fri debatt, åpen meningsutveksling og våken kritikk. Disse sakene er en viktig del av vårt politiske og nasjonale liv. Det ville være å gjøre forsvaret en bjørnetjeneste, og det ville være i strid med demokratiske grunnsetninger, dersom det militære hemmelighold skulle drives så vidt at det i vesentlig grad hemmet mulighetene for offentlig debatt og offentlig kritikk av militærpolitikken og den militære administrasjon. Vi trenger en offentlig opinion som er vel opplyst om landets forsvar, om situasjonen slik som den er, om de generelle mål som en setter seg og de retningslinjer som en arbeider etter. Bare med en slik offentlig opinion har vi et virkelig psykologisk og politisk forsvarsberedskap; bare med en slik opinion kan vi få den positive medvirkning fra det norske folk ved løsningen av de store og vanskelige oppgavene som vi har foran oss. Det gjelder med andre ord å finne fram til en informasjonstjeneste og en offentlig debatt som tjener norske formål og det fri norske demokrati uten at den vil gi altfor mye hjelp til en eventuell angriper. Jeg tror ikke at det vil by på så store vansker, hverken for myndigheter eller presse, å finne fram til en slik informasjonstjeneste og en slik offentlig debatt.

Høsten 1946 kunne vi for alvor gå i gang med å bygge opp Norges forsvar etter at frigjøringsoppgavene i det store og hele var løst. Vi satte oss ikke bare som mål å gjenreise forsvaret. Det var vårt mål å nyreise Norges forsvar. Vi måtte begynne fra nytt av. Vi har nå fire arbeidsår bak oss. Det er naturlig å undersøke hvor vi står.

I løpet av 4 år fra 1946 til i dag har vi brukt tilsammen ca. 1250 millioner kroner til det militære forsvaret. Jeg har da regnet med både ordinære budsjetter, engangsbevilgninger og

beredskapsbevilgninger. Militærutgiftene har med andre ord gjennomsnittlig vært 313 millioner kroner om året og de har gjennomsnittlig svart til 3,3 prosent av vår nasjonalinntekt. Hvert år har Regjeringen lagt fram detaljerte forslag om den militære virksomheten for Stortinget. Hvert år har Stortinget debattert forsvarspolitikken og truffet den endelige avgjørelse. Vi har kunnet glede oss over en meget stor enighet partiene imellom. Stortinget har som regel truffet enstemmige avgjørelser både når det har gjeldt budsjettens størrelse og når det har gjeldt de forsvarspolitiske retningslinjene. Men forsvarsdebattene har ikke akkurat hørt til de lengste og de hyppigste debattene her i salen.

Forsvarsdepartementet har lagt vekt på at Stortinget og offentligheten skal få orientering om de militære sjefers syn på budsjettspørsmålene og på vårt beredskap og har trykt deres embetsmessige uttalelser i forsvarsproposisjonene (jeg kan vise til en rekke av dem).

Prøver en så å gruppere våre militære utgifter i fireårsperioden etter hovedformålene, for å vinne oversikt, viser det seg at det største beløpet, rundt regnet 500 millioner eller ca. 40 pst. av det hele er brukt til direkte utgifter til utdanning av befall og mannskaper (mat, klær, innkommanderingstillegg, ammunisjon, drivstoffer og annet forbruk under øvinger). Ca. 350 mill. eller noe under 30 pst. er gått til anskaffelse og vedlikehold av materiell; ca. 200 mill. eller med andre ord ca. 15 pst. er gått til lønn til forsvarets faste personell, det militære og det sivile, ca. 115 mill. eller noe under 10 pst. er gått til vedlikehold av forsvarets etableringer og til nybygg av enhver art.

Hvis vi fordeler de samlede utgifter forsvarsgrenvis blir det til sammen ca. 560 mill. på Hæren (Heimevernet medregnet), ca. 335 mill. på Sjøforsvaret, ca. 260 mill. på Luftforsvaret og ca. 100 mill. til Fellesutgifter og ymse utgifter ellers for forsvaret.

Tallene viser i hvor høy grad vi har konsentrert oss om utdanning av befall og mannskaper. I løpet av fire år har vi utdannet nesten seks årsklasser. Det kan etter mitt skjønn ikke være noen tvil om at det har vært riktig av oss å gjøre dette.

I 1946 stod vi med et fåtallig befalskorps og med et meget lite antall øvde mannskaper. En avis har stillet et spørsmål til meg om hvor mange soldater vi har utdannet etter krigen. Jeg kan ikke oppgi det nøyaktige tallet uten å fortelle for mye. Men jeg tror jeg kan forsikre at vi har fått utdannet et stort antall mann, et stort antall mann, for pengene.

Jeg vil gjerne fremholde at den militære

administrasjon delvis er billig og får mye ut av pengene. La meg nevne som eksempel at maten til soldatene har i disse 4 år gjennomgående kostet heller under enn over kr. 2,85 pr. dag. Det dekker ikke bare maten, men også utgifter til lagring, transport og fast kjøkkenpersonale. Jeg tror at Norges husmødre vil gi den militære administrasjon en god attest for dette. Og det har ikke vært mange klager på maten.

Men utdanning av befall og mannskaper koster penger. La meg nevne at de gjennomsnittlige utgifter til ammunisjon bak hver soldat som vi utdanner i hæren f. eks. er beregnet til ca. 600 kroner. Utgiftene til klær og utstyr ligger på ca. 750 kroner. Det koster ca. 135 000 kroner å utdanne en flyger.

Det samlede beløp til materiell på 350 mill. gir ikke noe sant bilde av hva forsvaret har av materiell i det hele. Det kommer til materiell som de norske styrker hadde med fra Storbritannia og Sverige. Det kommer til det eks-tyske materiell som forsvarsgrenene overtok i nokså store mengder.

Oversikten viser at utgiftene til forsvarets bygge- og anleggsarbeider har vært forholdsmessig sett små. Av de 115 mill. som er brukt, gjelder ca. 35 mill. vanlig vedlikehold mens 80 mill. representerer større reparasjoner og nybygg. Det norske forsvar står i dag svakt på det bygningstekniske område. Regjering og Storting har lenge vært klar over det. Vi kommer nå ikke forbi betydelige investeringer i forsvarssektoren. Å bygge øvelsesetableringer, depoter, verksteder, skoler, kommandosentraler, befestninger og sperringer er et vesentlig ledd i utbyggingen av forsvaret.

Jeg skal prøve å si noen ord om hva vi har «fått igjen for pengene», forsvarsgren for forsvarsgren, og det jeg nå sier, har jeg konferert med de militære sjefene om:

Den norske hær, som er bygd opp i disse fire årene, er tallmessig større enn den norske hæren før krigen. Feltavdelingene har gjennomsnittlig 4–5 ganger så lang utdanning som de hadde før. Tysklandsbrigaden har vært en god skole for såvel befall som mannskaper. Feltavdelingenes ildkraft og strategiske bevegelse er økt betydelig ved nye tyngre våpen og ved flere kjøretøyer. Mobiliserings-tiden er kortere (selv om den fremdeles er for lang). Hærens depoter er mer desentraliserte enn de var (selv om de ikke er desentraliserte nok). Beredskaps- og mobiliseringsøvingene har gitt godt utbytte for mobiliseringsberedskapet. Det stadig tjenestgjørende personell i hæren — militære og sivile — er økt til omtrent det tredobbelte, fra ca. 700 til ca. 2 000. Det er utdannet rundt regnet 400

nye yrkesoffiserer. På den annen side er distriktsbefalet gått ned fra ca. 1 000 til ca. 300. Men dette betyr ikke at vi har den hær vi trenger. Hæren er for liten til å løse de oppgaver som den vil stå overfor. Feltavdelingene er for fåtallige, det er stor mangel på kvalifisert befal, både fastlønt og vernepliktig. Hærens etableringer og depoter er delvis meget dårlige. Det er visse mangler i våpen og utstyr. Hæren har et lavt beredskap i fred. Det er ved hel eller delvis mobilisering den får sin styrke.

Heimevernet er kommet til som et nytt ledd i Norges forsvar. Det er bygd opp av folk og myndigheter i fellesskap. Bak den nye heimevernsorganisasjonen ligger uegennyttig slit og offervilje fra et stort antall gode nordmenn. Kanskje har statsmaktene trukket for store vekslere på den frivillige innsatsen. Heimevernet har langt fra så gode våpen, så godt utstyr og så god øvelse som det burde ha. Men Heimevernets betydning for landets sikkerhet er stor. Best blir vi vel klar over det dersom vi et øyeblikk ville tenke oss at den ikke var der, denne norske folkevæpningen.

Luftforsvaret er en ny forsvarsgren og er bygget opp fra grunnen av. Det er ikke mulig eller det har ingen hensikt å gjøre noen sammenligning med tiden før krigen. Det var til å begynne med nødvendig å organisere skoler og en treningsorganisasjon for å skaffe det nødvendige nøkkelpersonell til de operative enheter og til alle de forskjellige organisasjonsleddene. Personellorganisasjonen i flyvåpnet er gradvis bygget ut fra den lille kjerne av fast personell som stod til disposisjon etter demobiliseringen. Det er foretatt en betydelig utbygging av bakkeorganisasjonen med flyplasser og med tekniske anlegg i alle landsdeler. Varslingsorganisasjonen og det operative kommandoapparat er delvis utbygd og under utbygging. De flyvende avdelinger — både våre egne og allierte som måtte komme oss til hjelp — er helt avhengig av disse fundamentale leddene i organisasjonen. Selv om det står mye igjen i forhold til de krav som et moderne luftforsvar stiller til en basisorganisasjon, er det i de fire forløpne år gjort betydelige framsteg med de midler som er stillet til rådighet.

De operative flyskvadroner er delvis modernisert med nye fly og utvidet i antall. Et økt tempo i utbyggingen er mulig nå ved at virkningen etter hvert gjør seg gjeldende av det utdannelsesapparat som er bygget opp og den basisorganisasjon som er skapt. Luftforsvaret har gjennomført årlige feltmessige øvinger i landsdelene og har holdt to større luftforsvarsøvinger foruten en rekke samøvinger med andre forsvarsgrener.

Luftvernartilleriets organisasjon er bygget

ut og er under utbygging i landsdelene. Etter hvert som befal og mannskaper er utdannet har luftverngruppene kunnet sette opp et økende antall tunge og lette luftvern batterier ved mobilisering. Men selv om det er lagt stor vekt på å forsere Luftvernartilleriets oppbygging — og selv om Luftvernartilleriet i dag er mange ganger sterkere enn det var før krigen — er vårt luftvernartilleri likevel sterkt underdimensjonert og utgjør et svakt punkt i vårt forsvarsberedskap.

Sjøforsvaret har nå 5 sjøforsvarskommandoer med tilhørende teknisk organisasjon. Før krigen hadde Sjøforsvaret 2 kommandoer, en hovedkommando i Horten og en halvveis utbygget kommando i Bergen. Den tekniske utvikling har nødvendiggjort en sterk ekspansjon av Sjøforsvarets tekniske tjeneste. Til erstatning for Marinens gamle fartøyer, som for det meste gikk tapt under krigen, er det anskaffet nye og moderne fartøyer med hovedtyngden i 7 jagere og 5 undervannsbåter.

Mineforsvaret er utbygget, og er fortsatt under utbygging, men er likevel for svakt. Marinen mangler mineleggere og har for få minesvepere og eskortefartøyer.

Kystartilleriet overtok et meget stort antall batterier etter tyskerne. I de forløpne fire år har Kystartilleriet søkt å konsentrere seg om å utdanne befal og mannskaper og sette i stand de batterier som en mente at Kystartilleriet skulle beholde. Kystartilleriet lider sterkt under mangel på befal. Det er vanskelig å skaffe sikkerhetsbesetninger til batteriene i fred.

Skal jeg gi en kort oppsummering tror jeg jeg har lov til å si at Norge, som følge av oppbyggingsarbeidet i de fire årene vi har bak oss, ikke lenger er noe militært tomrom. Vi har ikke bare vår forsvarsvilje å sette opp mot et angrep. Ingen kan være i tvil om at vi vil forsvare oss til det ytterste med de midler vi har. Vi vil forsvare oss nå. Men vårt forsvar har langt fra den styrke som det trenger dersom det skal være et virkningsfullt ledd i en realistisk norsk og alliert forsvarspolitik. Det er heller ikke tilstrekkelig til et virkelig oppholdende forsvar inntil vi kan få hjelp. Det ville være villedende å si noe annet. Vi har lagt et grunnlag og gjort en rimelig begynnelse. Men det er utbyggingen av et sterkere forsvar som nå er oppgaven for Norge på samme måte som for dets allierte.

Den militære administrasjon hadde før krigen ord på seg for å være samvittighetsfull og billig. Nå har den vel helst ord på seg for å være dyr, og den militære forvaltning er ofte utsatt for kritikk. Jeg vil på ingen måte hevde at den militære administrasjon er feilfri, at den ikke trenger å forbedres, eller at

den ikke trenger kritikk. Tvert imot. Men jeg vil hevde at militærforvaltningen er utsatt for mye uberettiget kritikk som bundet i manglende forståelse, og at den i stor utstrekning har utviklet seg i retning av de gamle tradisjoner. En må ta i betraktning at den militære administrasjon har gjennomgått en kraftig ekspansjon i løpet av kort tid og at den har vært overbebyrdet med oppgaver. At forsvaret er dyrt, må ikke forveksles med at administrasjonen er dyr; at materiell står ute eller bygninger forfaller gjenspeiler ikke udyktighet eller ansvarsløshet dersom det ikke har vært bevilgninger til å bygge depoter eller å foreta vedlikehold. Manges en intendant som har hatt både ansvarsbevissthet og arbeidslyst i lange baner, har fått kritikk på grunn av forhold som han ikke har vært herre over.

Det heter i alle land, at forsvaret er overadministrert, at det er for mye folk i stabene og de bakre organer og for få ved tropp eller ombord. Jeg tror Churchill har sagt det slik, at tennene blir færre og færre, mens halen blir tykkere og lengere. Jeg tør påstå at Forsvarsdepartementet og de militære sjefer er like ivrige som noen av kritikerne for at forsvarsgrenene skal få flere og sterkere tenner og kortere hale. Men det er nødvendig å være oppmerksom på at hele forsvaret, såvel stab som tropp, lider under en alminnelig mangel på kvalifisert befall, at våre staber heller er små sammenliknet med andre lands, at såvel vår hjemlige planlegging som fellesplanleggingen under A-pakten stiller de største krav til våre staber, som er underbemannet og overarbeidet, og ikke det motsatte. Det er nødvendig å være oppmerksom på at de militære staber ikke bare administrerer de små militære styrker som vi har inne i fred, men skal ha alt klappet og klart for å administrere de styrker og det materiell som blir satt opp ved mobilisering, det er nødvendig å være oppmerksom på at moderne materiell krever en verksteds- og vedlikeholdstjeneste i fred og i krig av en størrelsesorden som de færreste tenker seg.

Jeg vil gjerne avslutte dette innledende avsnitt med å si, at det norske folk og Norges Storting kan kjenne seg trygg på at de får noe igjen for pengene som hittil har vært ofret på forsvaret, og som det fremover vil komme til å ofre. Jeg tror jeg har lov til å si at den militære administrasjon vil gjøre sitt ytterste for å forvalte de verdier som blir betrodd den. Den vil gjerne ha positiv kritikk fra en interessert og våken offentlig opinion. At den også gjerne ønsker forståelse og respekt for ærlig arbeid, er jeg sikker på de fleste vil forstå.

I St. prp. nr. 122 har Forsvarsdepartementet uttalt at beredskapsprogrammet i den militære sektor må bygge på de strategiske vurde-

ringer og planer for Norges forsvar som norske myndigheter utarbeider sammen med sine allierte innenfor A-paktens organer. A-pakten hviler på tanken om felles forsvar og militær solidaritet. Istedenfor å planlegge hver for seg går A-paktlandene nå sammen om å studere og vurdere

- 1) arten og størrelsen av den militære trusel som de er utsatt for,
- 2) hva det skal til for å sikre medlemslandene mot å bli rendt over ende før de kan komme hverandre til hjelp og før de kan mobilisere sine ressurser,
- 3) hva det enkelte medlemsland bør konsentrere sine forsvarsanstrengelser om, hvordan medlemslandene best kan hjelpe hverandre og hvordan deres samlede militære ressurser kan utnyttes mest hensiktsmessig og mest rasjonelt.

I løpet av det siste året har A-paktlandenes militære sakkundige arbeidet energisk med disse spørsmål, og som medlem av Pakten kan Norge trekke nytte av dette store arbeid. Vi står derfor ved planleggingen på sikrere grunn enn vi har gjort noen gang før. Jeg kan ikke her gå nærmere inn på resultatene av fellesarbeidet med planleggingen, for det gjelder jo her et hemmelig arbeid. Men jeg vil gjerne fremheve følgende:

A-pakten står overfor en svær militær overmakt som har sin hovedtyngde i landstridskrefter, taktiske fly og undervannsbåter. A-pakten selv står sterkt når det gjelder strategiske bombefly, atomvåpen og vanlige sjøstridskrefter.

Den nordeuropeiske region, som Norge og Danmark hører til, er fra et militært synspunkt særlig utsatt i syd og i nord.

A-paktens land setter seg i k k e som mål å bygge opp en militær styrke som skaper maktbalanse divisjon for divisjon eller skvadron for skvadron. Det er et langt mer beskjedent mål A-pakten setter seg. Den tar sikte på å organisere det minimum av militære formasjoner som skal til for å hindre at landene blir slått over ende i første omgang. Tanken er å etablere et skjold bak hvilket den vestlige verden kan mobilisere og lade opp sin potensielle styrke. Vi må ha lov til å tro at når A-paktlandene har nådd dette mål så vil angrepskrigen ikke friste noen, da vil forhandlingsveien fremstille seg som den gunstigste for alle.

Det er ingen hemmelighet at Atlanterhavspaktens land i dag langt fra har den militære minimumsstyrke som trengs for en realistisk freds- og forsvarspolitik basert på denne tankegang. Norge har den heller ikke. Utredningene fra de militære sakkundige etterlater ingen tvil om det. Det er heller ingen hemmelighet at det som A-paktlandene opprinnelig

hadde tenkt å bygge opp av militære styrker i løpet av de første årene, ikke ville føre til målet. Det er derfor spørsmålet om ekstraordinære tiltak for å utvide de militære styrker er aktuelt.

Jeg vil videre nevne fra fellesplanleggingen at det er alminnelig enighet om at landene i Vest-Europa i første omgang bør konsentrere seg om å bygge ut sine landstridskrefter og sitt luftforsvar. Det er på disse områder at maktbalansen er mest ugunstig og hvor det haster mest med å få i stand et bedre beredskap. Regjeringen har lagt dette syn til grunn. Det betyr ikke at Regjeringen overser Sjøforsvarets betydning for Norges forsvar, men det betyr at Regjeringen har funnet å måtte forlate seg på at A-pakten som sådan har sjømilitære styrker som Norge kan trekke veksel på.

Vår strategiske situasjon tilsier at vi vier Nord-Norges forsvar særlig oppmerksomhet, og at vi legger betydelig vekt på effektiv samordning med Danmarks forsvar.

Ut fra disse betraktninger legger Forsvarsdepartementet fram et særlig beredskapsprogram for den militære sektor for landforsvaret som svarer til en økonomisk størrelsesorden på 70 millioner kroner, fordelt med 55 millioner på Hæren og 15 millioner på Heimevernet; for Luftforsvaret som svarer til 60 millioner kroner, fordelt med 40 millioner på Flyvåpnet og 20 millioner på Luftvernartilleriet; for Sjøforsvaret som svarer til 25 millioner, fordelt med 16 millioner på Marinen og 9 millioner på Kystartilleriet. Programmet omfatter dessuten anslagsvis 25 millioner til utgifter i forbindelse med våpenhjelpen fra Amerika og 10 millioner til andre felles utgifter. Prøver en å gruppere utgiftene etter hovedformål på tvers av forsvarsgrenene vil en finne at programmet svarer til en størrelsesorden på ca. 9 millioner til befalsutdannelse, ca. 13 millioner til utvidelse av personellorganisasjonen, ca. 44 millioner til et utvidet øvingsprogram, ca. 52 millioner til materiell inklusive utgifter til våpenhjelpen, ca. 62 millioner til anleggs- og byggearbeider og ca. 10 millioner til ymse formål.

For Hæren tar en sikte på å øke tallet av våre operative enheter, feltbrigadene. Men like viktig er det å øke Hærens mobiliseringsberedskap og krigsdugelighet.

Oppgaven er med andre ord både å utvide og effektivisere. Skulle jeg gjøre en merknad til Hærens program, tror jeg det måtte være at programmet for repetisjonsøvinger og for byggearbeider kan vise seg å bli for snautt. Overgangen til nye våpen som vi får under det amerikanske hjelpeprogrammet, fordrer mye i retning av repetisjonsøvinger og byggearbeider. Programmet for Heimevernet går blant

annet ut på omfattende kurser for heimevernsbefalet og tilsetting av instruktører for Heimevernets øvinger. Bevilgningene vil gjøre det mulig å skaffe Heimevernet både bedre våpen og utstyr og å øke tildeling av ammunisjon og sprengstoff til øvingene. For Heimevernet kan en også si at oppgaven er dobbelt, den er å effektivisere, og den er å utvide. Jeg nevner i denne forbindelse at det er tatt med 1 million kroner til støtte for skytterbevegelsen, med særlig sikte på den virksomhet som tjener direkte forsvarsmessige formål.

Luftforsvaret vil fortsette utbyggingen av sin bakkeorganisasjon og varslings- og kommandoapparatet. Men programmet omfatter også en betydelig økning av antallet operative enheter, skvadroner. Det er vårt håp at Flyvåpnet skal få det nødvendige materiell til utbyggingen under det amerikanske hjelpeprogrammet. Vi har godt håp om at det skal gå. Kjernen i programmet for Luftvernartilleriet er å øke antallet av luftvernatterier og å forbedre mobiliseringsberedskapet og krigsdugeligheten.

For Sjøforsvaret setter programmet seg i første rekke som mål å forbedre mobiliseringsberedskapet for de fartøyer Marinen råder over, samt å utbygge det lokale kyst- og havneforsvar, i første rekke ved en forsterkning av mineforsvaret. For Kystartilleriet er det tanken å konsentrere seg om en utbygging i — og en flytting av tyngdepunktet til — Nord-Norge og Syd-Norge inklusive Oslofjorden.

Når det gjelder programmet for Nord-Norge, nevner jeg ellers at de militære myndigheter og Forsvarsdepartementet har lagt til grunn en plan som øverstkommanderende for Nord-Norge, general Holtermann, har utarbeidet.

Skal vi nå det mål som vi har satt oss, å utvide omfanget av våre væpnede styrker og forbedre de væpnede styrkers effektivitet og krigsdugelighet, må vi skaffe oss en meget sterkere stamme av yrkesbefal enn vi har i dag, og vi må investere meget betydelige beløp i militære bygge- og anleggsforetak, ikke minst befestnings- og sperretiltak som skal tjene til støtte for en forsvarskamp.

I Stortingsproposisjon nr. 122 har Forsvarsdepartementet uttalt: «Målet er først og fremst å øke omfanget og effektiviteten av de væpnede styrker som Norge kan mobilisere ved utløpet av 1952, og sikre en rask mobilisering. Beredskapsbevilgningene vil «ikke gi plass for særlige innkallelser eller forlengelse av tjenestetiden for vernepliktige med sikte på å holde et særlig høyt beredskap til enhver tid. Dersom myndighetene finner at den øyeblikkelige situasjon fordrer at landet i vesent-

lig grad øker sine sikringsstyrker i fred, må det skje ved en særskilt avgjørelse med regulering av tjenestetiden eller ved særlige innkallelser.»

Jeg vil gjerne kommentere denne uttalelsen litt nærmere: Det er klart at beredskapsprogrammet i betydelig grad kommer vårt øyeblikkelige beredskap eller det såkalte kupberedskap til gode. Når vi øker vår militære virksomhet, når vi tilsetter flere befalingsmenn, når vi bygger ut varslingsorganisasjonene og bygger befestninger og sperreanlegg, når vi forbedrer mobiliseringsberedskapet, ja så har naturligvis dette meget stor betydning for vårt øyeblikkelige beredskap. Jeg kan også forsikre at kupalternativet gjennomsyrrer all vår militære tankegang. Det som det er mulig å gjøre for å øke vårt kupberedskap, er gjort og blir gjort. Vi vil ikke bli tatt på sengen en gang til.

Men jeg har funnet at det er min plikt å si fra for at det ikke skal kunne oppstå noen misforståelser, at beredskapsprogrammet i første rekke tar sikte på å utbygge vårt mobiliseringsforsvar, og at det ikke gir plass for de tiltak — altså innkalling, regulering av tjenestetiden — som må til dersom man ønsker å holde et særlig høyt beredskap til enhver tid. Norge har ikke stående styrker. Vi gir år om annet vår ungdom militær utdanning og vi mobiliserer våre væpnede styrker om landet skulle bli angrepet eller komme i akutt fare. Våre væpnede styrker blir for det meste til ved hel eller delvis mobilisering. Våre væpnede styrker er i fred gjennomgående våre sivile borgere. Vi har dem ikke i fred. Vårt system har den store fordel at landet kan stille på bena en langt større militær styrke gjennom mobilisering enn det ville ha hatt evnen til å underholde som en stående styrke i fred. Men systemet har selvfølgelig den store svakhet at de militære sikringsstyrkene som er inne til enhver tid, er små og ofte dårlig trent. Det vi har inne til enhver tid, er for det meste øvelsesavdelinger. Det gjelder for såvel Hæren som for Sjøforsvaret og for Luftforsvaret. Det er mest utpreget for Hæren, Kystartilleriet og Luftvernartilleriet. De militære myndigheter har så langt som mulig søkt å forme vår øvelsesorganisasjon slik at den tjener vårt øyeblikkelige beredskap. Hæren har gjennomgående forlagt sine øvelsesavdelinger til de områder der det er særlig behov for sikringsstyrker. Heimevernet konsentrerer seg om forsvaret mot kup. Marinen utrustet sine fartøyer til øvelse også med beredskapsformål for øye. Kystartilleriet utnytter øvelsesårsklassen til sikkerhetsbesetning på batteriene. Flyvåpenet utnytter sine mannskaper på flyplassene i kupforsvarets tjeneste.

Som jeg sa tidligere, kupalternativet gjennomsyrrer vår militære tankegang. Men vårt system har den iboende svakhet som vi må være oppmerksom på. Den som bygger på verneplikts- og mobiliseringsforsvar, har et svakt beredskap i fred. Ønsker vi å skaffe et beredskap i fred som er vesentlig sterkere enn det vi har, er det flere veier å gå:

Vi kan overveie om vi bør gå til systemet med stående styrker.

Vi kan forlenge tjenestetiden for soldatene. Med en lengere tjenestetid får en flere og bedre utdannede soldater inne til enhver tid, flere avdelinger og et høyere kupberedskap.

Vi kan gå til kontinuerlige og relativt langvarige mobiliseringsøvelser, repetisjonsøvelser, hvorved en oppnår å holde en del av sitt forsvaret på krigsfot til enhver tid.

Når Regjeringen har konsentrert seg om å øke omfanget og effektiviteten av våre mobiliseringsstyrker og å sikre en rask mobilisering, så er det for det første fordi Regjeringen med støtte i råd fra den militære sakkunnskap og fellesplanleggingen må gå ut fra at det er en oppgave av første orden å øke omfanget og effektiviteten av det vi kan stille på bena ved mobilisering. Det svakeste punkt er at våre væpnede styrker er for små. Regjeringen måtte videre bygge på den oppfatning at tiltak av den art som jeg her har nevnt, altså innkalling, forlengelse av tjenestetiden eller overgang til stående styrker, som skulle øke vårt kupberedskap i vesentlig grad i fred, i stor utstrekning legger beslag på mannskaper, på befal og etablissementer som trenges til gjennomføringen av utvidelsen av vårt forsvaret. En stod faktisk i stor utstrekning overfor et valg. Det er rom for den oppfatning at vi heller burde bruke det vesentligste av pengene til å øke vårt kupberedskap. De som mener det, må foreslå en overgang til stående styrker, en forlengelse av øvelsetiden, — og det må være en vesentlig forlengelse av øvelsetiden — eller en eller annen form for kontinuerlige mobiliserings- og repetisjonsøvelser. De må være klar over at konsekvensen er at vi ikke samtidig kan utvide våre væpnede styrker i omgang, slik som vi ellers ville kunne det. Og de må være klar over at den situasjon vi er inne i, kan komme til å vare lenge. Det er somme tider nødvendig å ta en kalkulerert risiko dersom en skal kunne oppnå vesentlige fordeler. Men Regjeringen har lagt til i proposisjonen, at dersom den øyeblikkelige situasjon fordrer at landet i vesentlig grad øker sin sikringsstyrke i fred, så kan det bli nødvendig å treffe særlige avgjørelser med sikte på å øke kupberedskapet og la arbeidet med ekspansjon på noe lengere sikt tre mer i bakgrunnen.